

EURÓPA
FELELŐSSÉG
STABILITÁS
JÖVŐ

EGY
ERŐSEBB
NÉMETORSZÁGÉRT
EGY STABILABB
EURÓPÁÉRT

KÜZDELEM
TAPASZTALAT
VISSZATÉRÉS
VEZETÉS

Friedrich Merz

A politikus, aki visszajött

Bukások, visszatérés és a német kancellárság

Háttérgyár

AI-val készült borító

FRIEDRICH MERZ

A politikus, aki visszajött

© Háttérgyár, 2026

Minden jog fenntartva.

Kiadó: Háttérgyár

Kiadás éve: 2026

hattergyar.hu

Ez a mű szerzői jogi védelem alatt áll. Részleteinek bármilyen formában való sokszorosítása, terjesztése vagy nyilvánosan elérhetővé tétele a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül tilos.

A kötet mesterséges intelligencia közreműködésével, szerkesztett forrásfeldolgozás alapján készült. A kézirat nem helyettesíti az elsődleges dokumentumokat; a vitatott állításokat és politikai értelmezéseket a szöveg lehetőség szerint forráshoz és szereplőhöz köti.

A borító mesterséges intelligencia felhasználásával készült.

Tartalom

Előszó	5
1. fejezet - Brilon	7
2. fejezet - Egy nyugatnémet fiú politikai szocializációja	10
3. fejezet - Brüsszelben kezdődik	13
4. fejezet - Kohl embereinek nemzedéke	16
5. fejezet - A villámkarrier	19
6. fejezet - Mit jelent Merznél konzervatívnak lenni?	22
7. fejezet - Angela Merkel	25
8. fejezet - Az ember, aki elvesztette a CDU-t	28
9. fejezet - Távozás	31
10. fejezet - A vállalatok világában	34
11. fejezet - BlackRock	37
12. fejezet - Amerika	40
13. fejezet - Mit gondolt Merz, amikor nem volt politikus?	43
14. fejezet - Merkel bejelenti a végét	46
15. fejezet - Második vereség	49
16. fejezet - Harmadszorra	51
17. fejezet - A Merkel utáni CDU	54
18. fejezet - Merz és a nők	57

19. fejezet - Kelet-Németország	59
20. fejezet - Az AfD határa	62
21. fejezet - Ukrajna	65
22. fejezet - Európa visszatér	67
23. fejezet - Donald Trump	70
24. fejezet - Izrael és a Staatsräson	72
25. fejezet - A gazdasági fordulat ígérete	74
26. fejezet - A kancellárjelölt	77
27. fejezet - 2025. február 23.	79
28. fejezet - Koalíció az SPD-vel	81
29. fejezet - Május 6.	83
30. fejezet - Az első száz nap	85
31. fejezet - Kancellár Európában	88
32. fejezet - A gazdaság próbája	91
33. fejezet - Migráció és az AfD	94
34. fejezet - A hatalom ára	97
35. fejezet - Mennyit változott Friedrich Merz?	100
36. fejezet - A politikus, aki visszajött	103
Kronológia	106
Források és irodalom	110
Fő könyvforrások	110
Elsődleges és hivatalos források	110
Kiegészítő sajtó- és háttérforrások	111
Szerkesztői megjegyzés	112

Utószó - Portré egy lezáratlan korszakban	113
Kiegészítő háttér - A CDU és a német pártrendszer átalakulása	119

HÁTTÉRGYÁR

Előszó

Friedrich Merz pályája azért különös, mert a német politikában ritka módon két, egymástól hosszú évekkel elválasztott karriert futott be. Az első a kilencvenes években indult, amikor az Európai Parlamentből a Bundestagba került, majd néhány év alatt a CDU/CSU parlamenti frakciójának élére emelkedett. A második 2018-ban kezdődött, amikor Angela Merkel pártelnöki távozásának bejelentése után visszatért abba a politikai világba, amelyből addigra csaknem egy évtizede kivonult. A két pálya között ügyvédként, vállalati tanácsadóként, felügyelőbizottsági tagként és a transzatlanti kapcsolatok egyik ismert német szervezőjeként dolgozott.

A két történetet ugyanaz a politikus köti össze, de a környezet alapvetően megváltozott. Az első Merz Helmut Kohl örökségének, az újraegyesítés utáni Nyugat-Németország politikai kultúrájának és a globalizáció optimista korszakának szereplője volt. A második Merz már egy olyan Németországban tért vissza, ahol a pártrendszer széttöredezett, az AfD tartós erővé vált, Oroszország megtámadta Ukrajnát, az Egyesült Államok kiszámíthatatlansága pedig Európa biztonsági berendezkedését is próbára tette. A CDU sem

ugyanaz a párt volt: Merkel tizenhat éves kancellársága alatt mélyen átalakult, és Merznek nem egy korábbi állapotot kellett visszaállítania, hanem új politikai középpontot kellett keresnie.

A kötet életrajzi ívben követi Friedrich Merz pályáját, közben külön figyelmet fordít politikai gondolkodásának változásaira, a vállalati világban szerzett tapasztalataira, Merkel örökségéhez fűződő viszonyára és a több vereség után felépített visszatérésre. A történet 2026 őszeig tart. Ez szükségképpen nyitott végpont: Merz visszatérése lezárult, kancellárságának mérlege azonban még nem.

1. fejezet - Brilon

Friedrich Merz 1955. november 11-én született Brilonban, Észak-Rajna-Vesztfália keleti részén, a Sauerland térségében. A helyszín több egy életrajzi adatnál: a térség a háború utáni Nyugat-Németország egyik erős katolikus és kereszténydemokrata vidéke volt. A családi, egyházi és helyi egyesületi kapcsolatok olyan társadalmi közeget alkottak, amelyben a CDU hosszú időn át meghatározó politikai erőnek számított. Merz későbbi politikájában több, ehhez a közeghez kötődő hangsúly is felismerhető, köztük a családi önállóság, a teljesítmény és a helyi közösségek szerepének kiemelése.

Apja, Joachim Merz bíró volt, anyja, Paula Sauvigny régi briloni családból származott. Mariam Lau a családtörténetet feldolgozó fejezetében részletesen foglalkozik Merz anyai nagyapjával, Josef Paul Sauvignyval, aki 1917 és 1937 között Brilon polgármestere volt. Sauvigny alakja 2004-ben került országos figyelembe, miután Merz egy helyi rendezvényen büszkén idézte fel nagyapja közéleti szerepét, újságírók pedig ezt követően vizsgálni kezdték a náci korszak alatti tevékenységét. Lau az iratok alapján beszámol Sauvigny SA-tagságáról, későbbi

NSDAP-tagságáról, valamint az 1947–1948-as denácifikációs eljárásról is. A fennmaradt dokumentumok és a családi emlékezet több ponton eltérően értelmezte ezt az időszakot.

A nagyapa politikai múltjából nem következik Friedrich Merz politikai álláspontja. A történet jelentősége inkább abban áll, hogyan ütközött egymással a családi emlékezet és a nyilvánosan hozzáférhető történeti dokumentáció. Merz 2004-ben részletes nyilatkozatban védte nagyapját, miközben jelezte azt is, hogy a fennmaradt, 1933-as kijelentéseket mai szemmel nem fogadná el. A briloni kötődés ettől függetlenül egész pályáján megmaradt, és a Sauerland a politikai önképének is visszatérő eleme lett.

A család társadalmi helyzete stabil, de nem arisztokratikus vagy nagytőkés közeg volt. Merz későbbi gazdasági sikerei miatt idővel gyakran úgy írtak róla, mint aki kezdettől a pénzügyi elit világához tartozott, holott pályája korai szakasza jóval hagyományosabb nyugatnémet polgári mintát követett. Jogot tanult, közszerológiai pályát próbált, majd érdekképviselési és politikai munkába került. A gazdasági elitbe való belépés csak később következett, és részben éppen a politikából való távozás tette lehetővé.

Brilon még egy szempontból fontos. Merz országos politikusként is rendszeresen támaszkodott a vidéki, polgári CDU-közegben megszokott közvetlen beszédmódra. Ennek hatása országos nyilvánosságban nem mindig volt ugyanaz, mint helyi pártrendezvényeken. Több pályaszakaszában előfordult, hogy egy-egy éles megfogalmazása hosszabb vitát indított el, majd később pontosította vagy kiegészítette álláspontját. Ez a kommunikációs minta a Leitkultur-vitától a migrációs kérdéseken át a kancellári időszakig többször visszatért.

2. fejezet - Egy nyugatnémet fiú politikai szocializációja

Merz 1972-ben, tizenhat-tizenhét éves korában lépett be a CDU-ba. A Brandt-korszak reformjai, az új keleti politika, az 1968-as nemzedék kulturális hatása és a hidegháború feszültségei egyszerre alakították a nyugatnémet közéletet. A CDU ekkor ellenzékben volt, így Merz politikai szocializációjának első évei is ellenzéki közegre estek. Ez jelentősen eltért Angela Merkel életútjától, aki az NDK összeomlása után, felnőttként kapcsolódott be a kereszténydemokrata politikába.

1975-ben érettségizett a rütheni Friedrich-Spee-Gymnasiumban, majd katonai szolgálatot teljesített. 1976-tól jogot és államtudományokat tanult Bonnban és Marburgban. A jogászképzés a Német Szövetségi Köztársaság politikai elitjének egyik klasszikus útja volt: a parlamentekben és a pártok vezetésében nagy számban ültek olyan politikusok, akik ügyvédi, bírói vagy közigazgatási háttérrel rendelkeztek. Merz esetében a jogászi gondolkodás később a politikai stílusában is megjelent. Szerette az elvont elveket rövid szabályokba sűríteni, miközben a részletszabályozással

szemben rendszeresen türelmetlenséget mutatott.

Az első államvizsga után Saarbrückenben töltötte joggyakornoki éveit, majd 1985-ben megszerezte a második jogi államvizsgát. 1985 és 1986 között bíróként dolgozott a saarbrückeni járásbírószékhelyen. 1986-tól ügyvédként tevékenykedett, és ugyanebben az évben a német vegyipari szövetség, a Verband der Chemischen Industrie munkatársa lett. A gazdaság, a jog és a politika határterületén végzett munka ettől kezdve többször visszatért a pályáján.

A vegyipari szövetségnél eltöltött évek megmutatták azt is, hogy a nyolcvanas évek végének nyugatnémet gazdaságpolitikája mennyire összefonódott az európai szabályozás kérdéseivel. A közös piac kiteljesítése, a környezetvédelmi előírások, a versenypolitika és a vállalatok határokon átnyúló működése mind olyan témák voltak, amelyekkel Merz később európai parlamenti képviselőként és ügyvédként is találkozott. A politikába tehát nem kizárólag pártszervezeti karrieren keresztül lépett be; már előtte olyan szakmai közegben mozgott, ahol a jog, a gazdaság és az európai integráció összekapcsolódott.

Személyes politikai világképét ekkor még nem lehet későbbi kijelentésekből visszavetíteni. A források inkább azt mutatják, hogy a fiatal Merz a CDU klasszikus, atlanti orientációjú, piacgazdasági és európai irányához kötődött. A német kereszténydemokrácia egyszerre vállalta a szociális piacgazdaságot, az európai integrációt és az Egyesült Államokkal fennálló szövetséget. Ezek a pillérek Merz pályáján évtizedekkel később is felismerhetők maradtak, még akkor is, amikor az egyes kérdésekben a hangsúlyok változtak.

3. fejezet - Brüsszelben kezdődik

Merz első választott parlamenti mandátumát 1989-ben szerezte meg az Európai Parlamentben, ahol 1994-ig dolgozott. Ez az öt év a kontinens gyors átalakulására esett: leomlott a berlini fal, megszűnt az NDK, Németország újraegyesült, felbomlott a Szovjetunió, a maastrichti szerződés pedig létrehozta az Európai Uniót. Politikai pályája így az európai integráció egyik fordulópontján indult.

Későbbi politikai megnyilatkozásaiban gyakran hivatkozott Európára nemcsak gazdasági, hanem geopolitikai közösségként. Ennek gyökerei részben ebben a korszakban kereshetők. A nyolcvanas évek végén az egységes piac és a közös valuta előkészítése még elsősorban a gazdasági integráció mélyítéséről szólt, ugyanakkor a német újraegyesítés kérdése megmutatta, hogy az európai intézmények a biztonság és a politikai bizalom szempontjából is nélkülözhetetlenek. A Kohl-kormány egyik alapvető célja az volt, hogy az egységes Németországot minél szorosabban beágyazza az európai rendszerbe. Merz ennek a politikai generációnak volt a fiatal képviselője.

Mariam Lau későbbi portréja „lángoló európaiként” írja le Merz egyik alapvonását. A megfogalmazás azért találó, mert az európai elkötelezettség nála nem mindig jelentett több brüsszeli központosítást. Inkább azt vallotta, hogy az Európai Uniónak azokban a kérdésekben kell közösen cselekednie, ahol a tagállamok külön-külön kevésbé hatékonyak, miközben a gazdasági versenyképességet és a nemzeti felelősséget meg kell őrizni. Ez a felfogás később a társasági jogról szóló szakmai munkáiban és kancellári beszédeiben is visszatért.

Az Európai Parlamentben szerzett tapasztalat azért is fontos, mert Merz későbbi, erősen német belpolitikai profilja könnyen elfedi korai európai beágyazottságát. A kétezres években főként adópolitikáról, bevándorlásról és a CDU belső irányáról vitázott, így sok választó szemében elsődlegesen gazdasági konzervatívként jelent meg. Kancellárként azonban ismét előtérbe került az a régi motívum, hogy Németország erejét csak működő európai rendben lehet tartósan megőrizni. A 2025 utáni biztonságpolitikai fordulat ezért nem teljes szakítás a korábbi Merzzel, hanem egy régi európai meggyőződés új körülmények közötti alkalmazása.

1994-ben úgy döntött, hogy az Európai Parlamentből a Bundestagba lép tovább. Ez az időzítés kedvező volt. Kohl még kancellár volt, a CDU stabilan uralta a szövetségi politikát, ugyanakkor a pártban már megkezdődött a következő generáció helyezkedése. Merz nem tartozott a leglátványosabb ifjú politikusok közé, de jogi és gazdasági felkészültsége, retorikai gyorsasága és a frakcióban kialakított kapcsolatai rövid idő alatt országos szerephez segítették.

4. fejezet - Kohl embereinek nemzedéke

Az 1994-es Bundestag-választáson Merz közvetlen választókerületi mandátumot szerzett a Hochsauerlandkreisben. A körzethez való kötődése később is fontos maradt: a politikai visszatérése után is itt indult, és a helyi mandátum olyan folytonosságot adott pályájának, amelyet a berlini hatalmi küzdelmek önmagukban nem magyaráznak. A Bundestagban azonnal olyan szakpolitikai területekhez került közel, amelyekben jogászai és gazdasági tapasztalata hasznos volt.

A CDU ekkor Helmut Kohl pártja volt. A kancellár 1982 óta állt a kormány élén, és az újraegyesítés politikai tekintélye még sokáig elfedte, hogy a pártban generációs átrendeződés kezdődött. Wolfgang Schäuble, Roland Koch, Christian Wulff és más fiatalabb vezetők mellett Merz is egy olyan csoport részévé vált, amely már a Kohl utáni időszakra készült. A CDU belső világát ebben az időben erős személyes hálózatok jellemezték. Az úgynevezett Andenpakt, fiatal kereszténydemokrata férfi politikusok informális köre, később sok legendát termelt. Resing életrajza ugyanakkor arra figyelmeztet, hogy

Merzet túl könnyű utólag ebbe a körbe sorolni: a történet korai szakaszában nem tartozott a csoport alapmagjához.

A politikai helyzet 1998-ban változott meg gyökeresen. Kohl tizenhat év után elveszítette a választást, Gerhard Schröder SPD-Zöld koalíciója pedig kormányra került. A vereség a CDU számára válság volt, Merznek viszont lehetőséget nyitott. A kormánypárti frakciókban a vezetés sokszor a miniszterekhez kötődik; ellenzékben a parlamenti frakció vezetői sokkal láthatóbb szerephez jutnak. Merz 1998-ban a CDU/CSU-frakció helyettes vezetője lett, és rövid idő alatt az ellenzék egyik gazdaságpolitikai arca lett.

A Kohl-korszak végét tovább súlyosbította a CDU pártfinanszírozási botránya. Helmut Kohl titkos adományozókról beszélt, nevüket azonban nem volt hajlandó közzéadni. A válság meggyengítette Wolfgang Schäuble pártelnöki helyzetét is. Angela Merkel főtitkárként 1999 decemberében nyilvánosan amellett érvelt, hogy a CDU-nak politikailag el kell válnia Kohltól; ez a fellépés fontos állomás lett saját pártelnöki felemelkedésében.

Merz felemelkedése és Merkelé így ugyanabból a pártválságból indult. 2000-ben Merkel lett a CDU elnöke,

Merz pedig a CDU/CSU Bundestag-frakciójának vezetője. A pártelnöki és a frakcióvezetői poszt két külön hatalmi központot jelentett: Merkel a pártszervezetet és a hosszabb távú stratégiát irányította, Merz pedig a parlamenti ellenzék napi munkáját. A két szerep közötti feszültség 2002 után vált nyílttá.

5. fejezet - A villámkarrier

Amikor Merz 2000 februárjában átvette a CDU/CSU-frakció vezetését, még csak negyvennégy éves volt. A kinevezés gyorsasága magyarázza későbbi politikai önképének egy részét. Rövid idő alatt jutott el az Európai Parlamenttől a Bundestag egyik legfontosabb ellenzéki posztjára, és könnyen kialakulhatott az érzése, hogy pályája természetes iránya felfelé vezet. A német sajtó szellemes, gyors, szakmailag felkészült vitázóként írta le. Gazdaságpolitikai kérdésekben különösen otthonosan mozgott, és Schröder kormányának reformvitái jó terepet adtak számára.

A frakcióvezetői korszakból több olyan politikai motívum maradt fenn, amely később önálló Merz-mítosszá vált. Ilyen az egyszerű adórendszer terve, amelyet a közbeszéd a „söralátéten elférő adóbevallás” jelképével azonosított. A kép politikailag hatásos volt, mert egyszerre fejezte ki az adórendszer bonyolultságával szembeni elégedetlenséget és Merz szabályozáskritikus habitusát. A konkrét javaslatok ennél összetettebbek voltak, és nem arról szóltak, hogy szó szerint egyetlen alátéten lehetne teljesíteni minden adókötelezettséget. A politikai emlékezet mégis ezt a

szimbólumot őrizte meg.

Merz gazdaságpolitikai gondolkodása ekkor a szociális piacgazdaság piaci oldalát hangsúlyozta. Adócsökkentést, kevesebb bürokráciát, nagyobb egyéni felelősséget és az állami újraelosztás korlátozását szorgalmazta. Kritikusai neoliberális fordulatot láttak ebben, támogatói viszont úgy érveltek, hogy a német jóléti állam fenntarthatóságához éppen a gazdasági dinamizmus visszaállítása szükséges. A vita fontos, mert Merz későbbi politikáját gyakran ezekhez az évekhez mérik. Kancellárként azonban olyan koalíció élén kellett kormányoznia, amelyben a szociáldemokraták számos területen egészen más hagyományból indultak.

A frakcióvezetés Merz számára kommunikációs iskola is volt. A Bundestagban gyorsan és konfrontatív stílusban reagált az ellenfél érveire, ami országos ismertségéhez is hozzájárult. Egy-egy éles kifejezés ugyanakkor hosszabb vitákat indított el, Merz pedig több alkalommal utólag pontosította álláspontját. Politikai ellenfelei ezeket a korrekciókat bizonytalanságként értelmezték; támogatói inkább a közvetlen stílust emelték ki.

A 2000 és 2002 közötti időszak ezért kettős örökséget hagyott. Merz országos politikussá vált, és kialakult róla

egy világos közvéleményi kép: gazdaságilag liberálisabb, társadalompolitikai kérdésekben konzervatívabb, gyors és konfliktusvállaló politikus. Ugyanakkor ekkor kezdődött az a hatalmi verseny is, amelyben végül alulmaradt Merkellel szemben. A gyors felemelkedést gyors visszaszorulás követte.

6. fejezet - Mit jelent Merznél konzervatívnak lenni?

A „konzervatív Merz” kifejezés annyira gyakori, hogy könnyű változatlan tartalmú címkének tekinteni. A források ennél összetettebb képet adnak. Merz gazdaságpolitikája több ponton liberális, Európa-politikája integrációpárti, külpolitikája atlanti, társadalompolitikai megszólalásai között viszont valóban vannak olyanok, amelyek a CDU hagyományos értékonzervatív szárnyához kötik. Mariam Lau portréjának egyik központi kérdése éppen az, hogy mennyire pontos ez a besorolás. A válasz attól függ, melyik korszakot és melyik ügyet vizsgáljuk.

A 2000-es „Leitkultur” vita mutatja a legjobban, hogyan tapadt Merzhez egy politikai fogalom. A kifejezést nem ő találta ki, és a korabeli tudósítások alapján még az sem minden részletében rekonstruálható, pontosan milyen mondatot használt először. Abban azonban nincs vita, hogy a bevándorlók beilleszkedéséről szóló vitában Merz egy „német vezető kultúrához” való alkalmazkodás követelményét hangsúlyozta. A fogalom pillanatok alatt országos konfliktust váltott ki. Támogatói

szerint azt fejezte ki, hogy egy bevándorló társadalomnak szüksége van közösen elfogadott normákra; ellenfelei etnikai és kulturális hierarchiát láttak benne.

A későbbi Merz több alkalommal más szavakkal fogalmazta meg ugyanezt a problémát. A jogállam, a német nyelv, a nemek egyenlősége, a vallásszabadság és a demokratikus intézmények elfogadása nála a beilleszkedés feltételeként jelent meg. A CDU újabb programjaiban is visszatért a Leitkultur fogalma, de tartalma már inkább alkotmányos és társadalmi normák felsorolásához kapcsolódott. Ez mutatja, hogy egy eredetileg erősen vitatott politikai kifejezés két évtized alatt részben átértelmeződött.

Merz társadalompolitikai álláspontjai több kérdésben konzervatív hangsúlyt kaptak, miközben a háború utáni német alkotmányos rend és a nyugati szövetségi rendszer mellett következetesen kiállt. Az AfD-vel szemben többször egyértelmű elhatárolódást fogalmazott meg, és a CDU-t jobbközép néppártként határozta meg. Stratégiájának része lett ugyanakkor, hogy a migrációval és közbiztonsággal kapcsolatos választói aggodalmakra a CDU saját javaslatokkal válaszoljon, ne hagyja ezeket kizárólag az AfD napirendjén.

Az AfD erősödésével ez a kérdés stratégiai jelentőségűvé vált a CDU számára. A párt egyszerre próbált világos politikai határt fenntartani az AfD-vel szemben, és visszaszerezni olyan választókat, akik korábban a kereszténydemokratákat támogatták. A választási adatok alapján a CDU és az AfD támogatottsága egyes időszakokban párhuzamosan is nőtt, ezért egyik párt eredménye sem vezethető vissza automatikusan a másik gyengülésére vagy erősödésére.

7. fejezet - Angela Merkel

Angela Merkel és Friedrich Merz rivalizálása a modern CDU történetének egyik legtöbbet elemzett személyi konfliktusa. A két politikus valóban különbözött egymástól, de a különbségeket könnyű utólag túlrajzolni. Mindketten támogatták az európai integrációt, a transzatlanti kapcsolatokat és a piacgazdaságot, és mindketten a CDU demokratikus közephez tartozó politikusai voltak. A konfliktus fő oka nem két összeegyeztethetetlen ideológia, hanem a vezetés kérdése volt.

Merkel a pártfinanszírozási botrány után szerezte meg a CDU elnökségét, Merz pedig a parlamenti frakciót vezette. A kettős hatalmi központ kezdetben kompromisszumnak tűnt. Merkelnek szüksége volt a Bundestagban erős frakcióvezetőre, Merznek pedig a pártszervezet támogatására. A 2002-es választás azonban megváltoztatta az erőviszonyokat. A CDU/CSU kancellárjelöltje Edmund Stoiber bajor miniszterelnök lett, aki szoros versenyben kikapott Gerhard Schrödertől. A vereség után Merkel már nem elégedett meg a pártelnöki szereppel, hanem át akarta venni a frakció vezetését is.

Merz számára ez személyes és politikai visszalépést jelentett. A frakcióvezetői tisztség volt az a pozíció, amely országos súlyt adott neki. Amikor 2002-ben Merkel átvette a helyét, Merz ismét helyettes frakcióvezető lett. A döntés nem egyetlen drámai összecsapás eredménye volt, hanem a párton belüli erőviszonyok következménye. Merkel időközben megszilárdította ellenőrzését a CDU fölött, és a frakció többsége nem kívánt nyílt hatalmi harcot.

A két politikus személyiségéről sok visszaemlékezés született. Merkel módszerét gyakran türelmes kivárásként és ellenfelei fokozatos elszigetelésének képességeként írták le. Merz ezzel szemben gyors döntéseket és világos nyilvános vitákat kedvelt. Ezek az eltérések valóban számítottak, de a konfliktus értelmezéséhez elég annyit rögzíteni, hogy a CDU-nak 2002 után egyetlen vezetőre volt szüksége, és ezt a szerepet Merkel szerezte meg. Merznek nem maradt olyan intézményi bázisa, amelyről egyenrangú kihívóként léphetett volna fel.

A későbbi visszatérés miatt a 2002-es történetet sokan úgy olvasták újra, mint egy hosszú bosszúdráma első felvonását. Ez leegyszerűsítő. Merz valóban bírálta a Merkel-korszak több döntését, és politikai értelemben

alternatívát képviselt, de 2018-as visszatérésekor már egy másik CDU-val és más Németországgal kellett számolnia. A személyes sérelmek önmagukban nem magyarázzák, miért volt képes tizenhat évvel később ismét jelentős támogatást szerezni a párton belül.

8. fejezet - Az ember, aki elvesztette a CDU-t

2002 után Merz még nem tűnt el a politikából. Helyettes frakcióvezetőként továbbra is fontos szereplő maradt, gazdaságpolitikai elképzelései pedig rendszeresen megjelentek a közéleti vitákban. A különbség az volt, hogy többé nem ő határozta meg a CDU/CSU parlamenti stratégiáját. Merkel pártelnökként és frakcióvezetőként egy kézbe vonta azt a két hatalmi központot, amely korábban megoszlott kettejük között.

A következő években Merz és Merkel viszonya fokozatosan távolodott. 2004-ben Merz lemondott a frakcióvezető-helyettesi tisztségről. A döntésnek több oka volt: szakpolitikai nézetkülönbségek, a párton belüli befolyás csökkenése és az a felismerés, hogy Merkel vezetése alatt nem látszik számára olyan pozíció, amely megfelelné korábbi státusának. A folyamat ettől még nem volt azonnali szakítás. Merz 2005-ben ismét mandátumot szerzett, és még évekig a Bundestag tagja maradt.

Ebben az időszakban született meg az a kép, hogy Merz „elvesztette” a CDU-t. A megfogalmazás politikailag találó, de történetileg pontosítani kell. A párt

soha nem volt az övé abban az értelemben, ahogyan Merkel később uralta. Merz a frakció élén volt erős, a tartományi szervezetek és a pártapparátus fölött nem rendelkezett hasonló befolyással. Merkel éppen azért tudta kiszorítani, mert a pártszervezetben szélesebb koalíciót épített.

A 2005-ös választás után Merkel kancellár lett. Merz számára ezzel végképp bezárult a gyors visszatérés útja. A nagykoalíciós kormányban nem kapott szerepet, és a frakcióban sem került vissza a vezetésbe. A politikai életben ritka helyzet állt elő: egy korábbi frakcióvezető, aki néhány évvel korábban még potenciális kancellárjelöltként szerepelt, a hátsó padosorokban ült. Resing életrajza ezt a korszakot találóan a „Merkel Merz nélkül” időszakaként ábrázolja.

A pálya ezen a ponton könnyen lezárulhatott volna. A német politikában sok olyan vezető van, aki egy elvesztett hatalmi küzdelem után tanácsadói, üzleti vagy tartományi szerepbe vonul vissza. Merz 2009-ben valóban elhagyta a Bundestagot, és hosszú ideig minden jel arra mutatott, hogy pályája ilyen módon fejeződik be. Későbbi visszatérése ezért csak akkor érthető meg, ha komolyan vesszük ezt a lezártságérzést: 2010 körül nem létezett reális forgatókönyv, amelyben ő lehetett volna a

CDU következő kancellárja.

HÁTTÉRGYÁR

9. fejezet – Távozás

Merz 2009-ben nem indult újra a Bundestagban. A döntést később úgy magyarázta, hogy hosszú parlamenti pálya után más szakmai tapasztalatokat akart szerezni. Ez részben hihető személyes indok, részben jól illeszkedett a politikai helyzethez. Merkel kancellárként megszilárdította pozícióját, a CDU-ban nem volt olyan vezetői állás, amely Merz számára reális előrelépést jelentett volna. A politikán kívüli világ viszont szakmai és anyagi szempontból is jelentős lehetőségeket kínált.

Már 2005-től partnerként dolgozott a Mayer Brown nemzetközi ügyvédi irodánál, később senior counsel lett. A nagy nemzetközi ügyvédi irodák világa eltért a Bundestagétól: vállalati tranzakciók, szabályozási kérdések, felügyelőbizottsági megbízások és üzleti hálózatok vették át a pártülések helyét. Merz jogász felkészültsége és politikai kapcsolatrendszere ezen a területen különösen értékes volt.

A távozás anyagi következményei később politikai témává váltak. Merz a vállalati világban jelentős jövedelemre tett szert, és amikor 2018-ban visszatért, a német felső középosztályhoz sorolta magát. A kijelentés vitát váltott ki, mert a közvélemény számára az akkor

már milliomos politikus társadalmi helyzete nyilvánvalóan jóval magasabbnak tűnt az átlagos középosztályénál. Az ügy megmutatta, milyen nehéz a vállalati elitből úgy visszatérni a tömegdemokráciába, hogy az ember saját társadalmi helyzetének nyelvi leírása ne váljon politikai kérdéssé.

A politikán kívüli évek nem jelentettek teljes közéleti eltűnést. Merz előadásokat tartott, szakmai szervezetekben dolgozott, gazdaságpolitikai kérdésekben megszólalt, és kapcsolatban maradt a CDU-val. Választott tisztség helyett a gazdasági és civil szférában vállalt szerepeket. Ez új szakmai és nemzetközi kapcsolatokat adott neki, ugyanakkor későbbi politikai visszatérésekor rendszeresen előkerültek a nagyvállalati és pénzügyi elit közelségével kapcsolatos kritikák is.

A távozás tehát nem politikai száműzetés volt. Merz maga választotta, és sikeres második karriert épített. Mégis fontos, hogy a későbbi visszatéréskor saját történetét gyakran úgy keretezte, mint annak a politikusnak a visszatérését, aki kívülről ismerte meg a gazdaság működését. Támogatói ezt gyakorlati tapasztalatként értékelték, ellenfelei összeférhetetlenségi és társadalmi távolságproblémákat láttak benne. A két értelmezés végigkísérte második

politikai pályáját.

HÁTTÉRGYÁR

10. fejezet - A vállalatok világában

A politikából való távozás utáni Merzet gyakran egyetlen szóval, a BlackRock nevével azonosítják. Ez félrevezető, mert a vállalati korszak jóval szélesebb volt. Ügyvédként és felügyelőbizottsági tagként több nagyvállalatnál dolgozott, és részt vett olyan szakmai kérdésekben is, amelyek az európai társasági jog és a vállalatirányítás átalakulásához kapcsolódtak. A „Die Europäische Aktiengesellschaft (SE)” című 2007-es kézikönyvben szerkesztőként és szerzőként szerepelt. A kötet a Societas Europaea jogi kereteit, a határokon átnyúló cégstruktúrákat, a vállalatirányítási modelleket és a munkavállalói részvételt tárgyalta.

A könyv Merz által jegyzett részei azt mutatják, hogy szakmai érdeklődése szorosan kapcsolódott ahhoz a kérdéshez, miként lehet a nemzeti társasági jogokat egy közös európai gazdasági térben összehangolni. A SE formája lehetővé tette, hogy vállalatok több tagállamra kiterjedő struktúrában működjenek, válasszanak egy- vagy kétszintű vezetési modell között, és bizonyos esetekben rugalmasabban kezeljék a székhelyet, az átalakulást és a vállalati irányítást. Ez technikai

területnek tűnhet, de jól illeszkedik Merz későbbi politikai gondolkodásához: Európa akkor hasznos, ha a határokon átnyúló működés akadályait csökkenti és egységes piacot teremt.

A vállalati korszakban Merz közelebb került azokhoz a döntési helyzetekhez, amelyekben a politikai szabályozás közvetlenül üzleti következményekkel jár. A Bundestagból nézve a szabályozás közérdekű normák rendszere; egy vállalat vagy ügyvédi iroda oldaláról ugyanaz a szabály költség, kockázat és versenyképességi tényező is. Merz későbbi bürokráciacsökkentési programjában felismerhető ez a tapasztalat. A kérdés természetesen az, hogy a vállalati nézőpont mennyire általánosítható a teljes gazdaságra, beleértve a munkavállalók, fogyasztók és kisebb vállalkozások érdekeit.

A szakmai évek alatt Merz nemzetközi kapcsolatrendszere is bővült. Ügyvédként német és nemzetközi vállalatok ügyeivel, vállalatfelvásárlásokkal, pénzügyi és megfelelési kérdésekkel foglalkozott. Ez közvetlen tapasztalatot adott számára arról, hogyan hatnak a jogi és politikai szabályok a nagyvállalatok döntéseire. Későbbi politikai programjaiban gyakran hivatkozott ezekre a tapasztalatokra, különösen a

beruházások, a bürokrácia és a versenyképesség kérdésében.

Ez a háttér politikai támadási felületet is teremtett. Kritikusai azt állították, hogy Merz túl közel került a nagyvállalati és pénzügyi szférához; ő ezzel szemben a gyakorlati gazdasági tapasztalat értékét hangsúlyozta. A vállalati korszak ezért a későbbi portréjának két eltérő értelmezését erősítette: támogatói szakmai tapasztalatot, ellenfelei társadalmi és érdekképviselői távolságot láttak benne.

11. fejezet - BlackRock

Friedrich Merz 2016-tól 2020-ig a BlackRock német leányvállalatának felügyelőbizottsági elnöke volt. A pozíció a későbbi politikai vitákban jóval nagyobb szimbolikus jelentőséget kapott, mint amennyit önmagában egy vállalati tisztség magyarázna. A BlackRock a világ egyik legnagyobb vagyonkezelője, neve pedig a globalizált pénzügyi rendszerrel kapcsolatos félelmek és kritikák egyik jelképévé vált. Merz ellenfelei számára így a cég egyetlen szóban összefoglalta mindazt, amit a visszatérő politikus elitkapcsolatairól állítani akartak.

A tisztséget pontosan kell leírni. Merz 2016 és 2020 között a BlackRock német vagyonkezelő társaságának felügyelőbizottsági elnöke volt; nem a globális BlackRock vezérigazgatójaként és nem tulajdonosként dolgozott. A vagyonkezelő ügyfelek pénzét fekteti be, és a kezelt részvénytársaságokhoz kapcsolódó szavazati jogok révén jelentős vállalatirányítási szereplő lehet. A kezelt vagyon ugyanakkor nem a BlackRock saját tulajdona.

A politikai kérdés inkább az összeférhetetlenség és a szemlélet felől közelíthető meg. Amikor Merz 2018-ban ismét CDU-elnök akart lenni, felmerült, hogy egy globális

pénzügyi vállalat korábbi vezető tisztségviselője mennyire tud hitelesen beszélni a társadalom széles rétegeihez. Merz azzal érvelt, hogy éppen a vállalati tapasztalat segít megérteni a beruházások, a tőkepiac és a gazdasági növekedés feltételeit. Kritikusai szerint viszont túl közel került azokhoz a pénzügyi körökhöz, amelyek szabályozásáról politikusként döntenie kellett volna.

A vita során a konkrét összeférhetetlenségi kérdések gyakran összekapcsolódtak a globalizált pénzügyi rendszerrel kapcsolatos általános kritikákkal. A BlackRock mérete és részvényesi szerepe önálló szabályozási kérdéseket vet fel, amelyek nem Merz személyén keresztül dönthetők el. A politikai portré szempontjából az a fontos, hogy a tisztség tartósan hozzájárult a róla kialakult képhez: a cég neve még évekkel a kapcsolat megszűnése után is rendszeresen előkerült kampányokban és vitákban.

Merz ebből a szempontból saját életrajzának foglya is lett. A politikából való távozásakor éppen az volt a célja, hogy más szakmai világot is megismerjen. Amikor visszatért, ez a tapasztalat már nem semleges szakmai háttérként, hanem politikai identitásként jelent meg. Az ellenfél számára könnyebb volt „BlackRock-emberként”

leírni, mint részletesen vitatni adó- vagy beruházáspolitikai elképzeléseit. A vállalati korszak így nemcsak tudást és kapcsolatokat adott, hanem egy olyan címkét is, amelytől többé nem tudott teljesen megszabadulni.

12. fejezet - Amerika

Merz transzatlanti orientációja jóval korábbi, mint a BlackRocknál végzett munkája. 2009 és 2019 között az Atlantik-Brücke elnöke volt. A szervezet a német-amerikai kapcsolatok egyik fontos civil hálózata, amely politikusokat, üzletembereket, tudósokat és médiaszereplőket kapcsol össze. A tisztség illeszkedett Merz külpolitikai világképéhez: a második világháború utáni Németország biztonságának egyik alapját az Egyesült Államokkal fenntartott szövetségben látta.

A hidegháború utáni években ez az orientáció kevésbé volt vitatott, mint később. A NATO fennmaradt, az Egyesült Államok Európa legfontosabb katonai partnere maradt, és a német gazdaság számára az amerikai piac továbbra is kulcsfontosságú volt. Az iraki háború, a pénzügyi válság és az amerikai megfigyelési botrányok ugyan időről időre feszültséget okoztak, de a német politikai közép alapvetően nem kérdőjelezte meg a transzatlanti szövetséget. Merz ebben a közegben a kapcsolat egyik következetes védelmezője volt.

Donald Trump első elnöksége azonban megmutatta, hogy az atlanti együttműködés nem magától értetődő. Trump élesen bírálta a német védelmi kiadásokat,

vámokkal fenyegette az európai ipart, és a NATO-val kapcsolatban is feltételes nyelvet használt. Merz számára ez különös kihívást jelentett. Nem tartozott azok közé, akik az Egyesült Államoktól való stratégiai távolodást kívánták, ugyanakkor egyre erősebben beszélt arról, hogy Európának nagyobb felelősséget kell vállalnia saját védelméért.

A 2025 utáni kancellári időszakban ez a gondolat központi jelentőségűvé vált. Trump második elnöksége idején Merznek egyszerre kellett fenntartania a washingtoni kapcsolatot és megerősítenie az európai mozgásteret. A transzatlantizmus így már nem azt jelentette, hogy Németország automatikusan amerikai vezetés mögé sorakozik, hanem azt, hogy a szövetséget európai képességek növelésével kell stabilizálni. Ez a fordulat jól példázza Merz politikai alkalmazkodását: az alapelv, az atlanti partnerség megmaradt, de a hozzá vezető stratégia megváltozott.

Az Amerika-fejezet ezért nem mellékszál. Merz pályájának egyik állandó eleme az a meggyőződés, hogy Németország nem lehet geopolitikailag semleges nagyhatalom Európa közepén. Az ország biztonsága nyugati szövetségekhez kötődik. A kérdés 2025 után már az lett, mennyire lehet ezeket a szövetségeket

működtetni akkor, amikor Washington és Berlin érdekei több ügyben látványosan eltérnek.

HÁTTÉRGYÁR

13. fejezet – Mit gondolt Merz, amikor nem volt politikus?

A parlamenten kívüli évek egyik legértékesebb forrása a Wolfgang Clementtel közösen írt „Was jetzt zu tun ist” című kötet. Clement korábbi észak-rajna-vesztfáliai miniszterelnök és szövetségi gazdasági miniszter volt, SPD-s háttérrel, később azonban saját pártjától is eltávolodott. A két szerző politikai származása különbözött, de a 2008-as pénzügyi válság után számos kérdésben közös következtetésre jutottak. A könyv ezért Merz gondolkodásának különösen érdekes dokumentuma: olyan időszakban született, amikor nem kellett napi pártpolitikai kompromisszumokhoz igazítania mondanivalóját.

A kötet központi problémája az állam teljesítőképessége. Merz és Clement nem az állam felszámolását vagy radikális visszavonulását követelte, hanem azt állította, hogy a túlterhelt, nehezen áttekinthető szabályozás és a hosszú döntési utak gyengítik a közintézményeket. A bürokráciacsökkentés később Merz minden fontosabb politikai programjában visszatért. A gondolat mögött nem pusztán vállalkozói

panasz állt, hanem egy közigazgatási diagnózis: ha az állam túl sok mindent akar részletesen szabályozni, a valóban fontos feladatokban is lassúbbá válik.

A pénzügypolitikában Merz a növekedés és a költségvetési fegyelem kapcsolatát hangsúlyozta. A magas adóterhelést gazdasági féknek tekintette, ugyanakkor a tartós államadósságot sem fogadta el könnyű megoldásként. Ez a két elv 2025-ben kormányon már közvetlenül egymásnak feszült. Németországnak egyszerre kellett nagy összegeket fordítania védelemre és infrastruktúrára, miközben a CDU évtizedeken át az adósságfék egyik legfontosabb védelmezője volt. Merz kancellári politikája ezért jó mércéje annak, hogyan változik egy ellenzéki gazdasági elv, amikor geopolitikai és beruházási kényszerek közé kerül.

A társadalompolitikában a szerzők a demográfiai változást, a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát és a munkaerőpiaci részvételt emelték ki. A hangsúly a munkán, a képzettségen és az innováción volt. A szociális állam legitimitását nem kérdőjelezték meg, de azt vallották, hogy a jogosultságokat a gazdaság hosszú távú teljesítőképességéhez kell igazítani. Ez a gondolat 2026-ra ismét konfliktusforrássá vált a CDU/CSU és az SPD között, amikor a nyugdíj, az egészségügy és a

munkavállalási ösztönzők reformja napirendre került.

A könyv integrációról, kutatásról, energiáról és iparról szóló részei azt is mutatják, hogy Merz gazdasági liberalizmusa nem kizárólag adópolitikát jelentett. A versenyképes ipar, a technológiai innováció és a megbízható energiaellátás nála összefüggő rendszer. Kancellárként ugyanezek a kérdések már a kínai verseny, az orosz energiafüggőség következményei, az amerikai vámfenyegetések és a klímapolitika költségei között jelentek meg. A korábbi szöveg ezért nem kész recept, hanem összehasonlítási alap: megmutatja, milyen elvekkel érkezett vissza a politikába.

14. fejezet - Merkel bejelenti a végét

2018 őszén Angela Merkel bejelentette, hogy nem indul újra a CDU elnöki tisztségéért. A döntés váratlanul megnyitotta azt a teret, amelyről Merz hosszú ideig úgy gondolhatta, hogy számára végleg bezárult. Néhány nappal később jelezte: pályázik a pártelnökségre. A visszatérés erejét részben éppen az adta, hogy nem fokozatosan készült elő. A CDU tagságának és közvéleményének egy része egy olyan politikust látott benne, aki a Merkel-korszak előtt országosan ismert volt, majd kimaradt annak mindennapi kompromisszumaiból.

A 2018-as versenyben Annegret Kramp-Karrenbauer és Jens Spahn volt a két fő ellenfele. Kramp-Karrenbauer Merkel főtitkáráként a folytonosságot, Merz inkább az irányváltást jelképezte, bár a különbségek a konkrét programokban kisebbek voltak, mint a nyilvános kép alapján tűnt. A hamburgi pártkongresszus második fordulójában Kramp-Karrenbauer 517, Merz 482 szavazatot kapott. A különbség szűk volt, és világossá tette, hogy Merz távolléte ellenére nagyon erős táborral rendelkezik a pártban.

A vereség után nem vonult vissza teljesen. Ez volt az első jele annak, hogy a 2018-as indulás nem egyszeri kísérlet. Nyilvános szerepléseket vállalt, részt vett a CDU programvitáiban, és a párt gazdasági szárnyának egyik fontos hivatkozási pontja maradt. A visszatérés ugyanakkor rávilágított arra is, hogy a vállalati világból hozott politikai stílus nem illeszthető automatikusan a pártszervezet logikájához. A CDU delegáltjai nem kizárólag programot, hanem együttműködési képességet, regionális egyensúlyt és személyes bizalmat is mérlegeltek.

A 2018-as vereséget könnyű úgy értelmezni, mint Merkel utolsó győzelmét Merz fölött. Valójában Merkel nem volt jelölt, és a küldöttek önállóan döntöttek. Az azonban kétségtelen, hogy Kramp-Karrenbauer az addigi vezetés folytonosságát testesítette meg, Merz pedig azok reményét, akik a CDU markánsabb gazdasági és konzervatív profilját akarták. A párt ekkor még nem volt kész arra, hogy egyetlen mozdulattal lezárja a Merkel-korszakot.

A szoros 2018-as vereség azt jelezte, hogy Merz hosszú politikai távolléte ellenére jelentős támogatással rendelkezett a CDU delegáltjai között. Amikor Annegret Kramp-Karrenbauer vezetése később válságba került és

2020-ban bejelentette távozási szándékát a pártelnöki posztról, Merz ismét elindult a tisztségért. A második kísérlet így az első folytatása lett, nem teljesen új politikai vállalkozás.

HÁTTÉRGYÁR

15. fejezet - Második vereség

Annegret Kramp-Karrenbauer 2020 februárjában bejelentette, hogy lemond a CDU elnöki tisztségéről és nem pályázik a kancellárjelöltségre. A tübingiai kormányfőválasztás körüli botrány felgyorsította a folyamatot: az FDP-s Thomas Kemmerichet az AfD szavazatai is hivatalba segítették, és a CDU országos vezetése nem tudta gyorsan ellenőrzése alá vonni a helyzetet. A pártnak ismét új elnököt kellett keresnie.

Merz másodszor is elindult, ezúttal Armin Laschet és Norbert Röttgen ellen. A koronavírus-járvány miatt a választás hónapokat csúszott, végül 2021 januárjában digitális pártkongresszuson tartották meg. A második fordulóban Laschet győzött. Merz ismét közel került a pártelnökséghez, de újra elbukott. A vereség mögött több tényező állt. Laschet Észak-Rajna-Vesztfália miniszterelnökeként erős szervezeti háttérrel rendelkezett, és sok delegált olyan vezetőt keresett, aki a Merkel-korszak után is képes egyben tartani a CDU különböző táborait.

A második vereség után sok megfigyelő végleg leírta Merzet. Kétszer próbált visszatérni, kétszer veszített, és

hatvanöt éves volt. A szokásos politikai logika alapján ekkor már egy fiatalabb generáció következett volna. Merz azonban nem tűnt el. Elfogadta, hogy Laschet vezetése alatt indul a Bundestag-választáson, és visszaszerezte a Hochsauerlandkreis egyéni mandátumát. Ezzel ismét intézményi bázisa lett a parlamentben.

A 2021-es szövetségi választás a CDU/CSU számára történelmi vereséget hozott. Laschet kancellárjelölti kampánya nem tudta megtartani a Merkel idején szerzett választói koalíciót, és az SPD Olaf Scholz vezetésével megelőzte az uniópártokat. A vereség alapjaiban változtatta meg a párton belüli erőviszonyokat. Azok az érvek, amelyekkel korábban Merz ellen léptek fel – hogy túl megosztó, túl kockázatos, túl távol van a Merkel-féle középtől –, vesztek erejükből, mert a folytonosság stratégiája maga is választási vereséghez vezetett.

Merz második kudarca így paradox módon előkészítette a harmadik kísérlet sikerét. A párt tagsága egyre erősebben követelt beleszólást a vezetés kiválasztásába. A delegáltak által kétszer elutasított jelöltnak éppen a tagság közvetlen szavazása nyitotta meg az utat. Ez a szervezeti változás nélkül a visszatérés története valószínűleg másként alakul.

16. fejezet - Harmadszorra

A CDU 2021 végén történetében először tagsági szavazást rendezett a pártelnök személyéről. Merz Helge Braun és Norbert Röttgen ellen indult. A közel négyszázezer tagból mintegy kétharmad részt vett a voksolásban, és Merz már az első fordulóban 62,1 százalékot szerzett. Az eredmény jóval egyértelműbb volt, mint a korábbi delegálti szavazások, és megmutatta, hogy a pártbázis körében évek óta erősebb támogatással rendelkezett, mint a vezető testületekben.

2022 januárjában a pártkongresszus formálisan is megválasztotta elnöknek, majd februárban átvette a CDU/CSU Bundestag-frakciójának vezetését. Húsz évvel azután került vissza ugyanabba a tisztségbe, amelyet 2002-ben Merkel vett át tőle. A történet politikai szimbolikája nyilvánvaló volt, mégis fontosabb volt a gyakorlati helyzet: Merz immár nem egy kormányzásra készülő, erős néppárt fiatal frakcióvezetője volt, hanem egy történelmi vereség után ellenzékbe került párt újjászervezéséért felelt.

Első feladata a CDU stabilizálása volt. A 2021-es vereség után a pártban erősödtek a regionális és ideológiai viták. Voltak, akik markánsabb konzervatív

profilt vártak, mások attól tartottak, hogy a CDU elveszíti a Merkel alatt megszerzett centrista szavazókat. Merz vezetői stratégiája fokozatosan változott. A 2018-as visszatéréskor még erősebben személyes kihívóként jelent meg; pártelnökként már több figyelmet kellett fordítania az egyensúlyra, a tartományi vezetők bevonására és a szervezet egységére.

Carsten Linnemann felemelkedése ebben a folyamatban különösen fontos lett. A gazdaságpolitikában Merzhez közel álló, de szervezeti munkában is erős politikus 2023-ban lett főtitkár. Jens Spahn, Thorsten Frei, Julia Klöckner, Daniel Günther és más vezetők eltérő politikai karaktert képviseltek, Merz pedig megtanulta, hogy a CDU nem vezethető kizárólag egyetlen irányzatból. A pártelnökség ezért lassan megváltoztatta róla a képet: a korábbi magányos kihívó helyett egy szervezet vezetőjévé kellett válnia.

A harmadik kísérlet sikere azt is megmutatta, hogy a politikai kitartás önmagában stratégiai erőforrás lehet. Merz két vereség után sem veszítette el azokat a támogatókat, akik a CDU világosabb irányát várták tőle. Amikor a párt 2021 után új kezdetet keresett, már nem kellett bizonyítania, hogy van támogatása; a kérdés az lett, képes-e az ellenzéki támogatást

kormányzóképeséggé alakítani.

HÁTTÉRGYÁR

17. fejezet - A Merkel utáni CDU

A Merkel-korszak végét a német politikában gyakran úgy ábrázolták, mintha a CDU-nak választania kellene a folytatás és a teljes szakítás között. Merz pártelnöksége megmutatta, hogy ilyen tiszta döntés nem lehetséges. A párt tagsága, szavazótáborra és vezetői rétege tizenhat év kormányzás alatt alakult át. A CDU egyszerre maradt konzervatív, keresztényszociális és gazdaságilag piacpárti párt, miközben új választói csoportokat szerzett a politikai középben. Ezeket a csoportokat nem lehetett egyszerűen figyelmen kívül hagyni.

Merz új alapállása ezért kettős lett. Gazdaságpolitikában és migrációban világosabb különbséget akart mutatni a korábbi kormányoktól, társadalmi és intézményi kérdésekben azonban óvatosabban járt el. A CDU új alap-programjának kidolgozása során hangsúlyosabbá vált a teljesítmény, a biztonság, a Leitkultur és a technológiai nyitottság, de a párt nem fordult vissza a kilencvenes évekhez. A házasság, a család, az európai politika vagy az energia kérdéseiben a társadalmi és gazdasági környezet már más volt.

A tartományi miniszterelnökök jelentős autonómiája korlátozta a pártelnök mozgásterét. Hendrik Wüst Észak-Rajna-Vesztfáliában, Daniel Günther Schleswig-Holsteinben és Michael Kretschmer Szászországban eltérő választói helyzetekhez alkalmazkodott. Merznek úgy kellett országos profilt kialakítania, hogy közben ne kényszerítse a tartományi szervezeteket olyan politikára, amely helyben gyengítené őket. Sara Sievert könyve éppen ezt a belső CDU-világot mutatja meg részletesen: a személyi rivalizálásokat, az új felemelkedőket és azt, hogy a kancellárjelöltség megszerzése nem automatikusan következett a pártelnökségből.

A CSU-val fennálló viszony szintén kulcskérdés maradt. A 2021-es kampányt megelőző Laschet-Söder konfliktus megmutatta, milyen súlyos károkat okozhat a nyílt testvérpárti háború. Merz és Markus Söder kapcsolata sem volt mentes a versengéstől, de mindketten érdekeltek voltak abban, hogy a következő kancellárjelöltség ne ismételje meg a 2021-es folyamatot. A két párt 2024-re lényegében megállapodott abban, hogy Merz vezeti a közös kampányt.

A Merkel utáni CDU tehát nem restauráció lett. Merz maga is fokozatosan felismerte, hogy a párt múltjából

csak elemek emelhetők vissza. A gazdasági profil, a biztonság hangsúlya és a konzervatív kulturális nyelv erősödhetett, de a társadalom sok kérdésben már nem ugyanott tartott, mint 2000-ben. A pártelnök feladata ezért nem a régi CDU visszaállítása, hanem egy új koalíció létrehozása volt olyan választókból, akik részben Merkel alatt, részben éppen Merkel ellenében kerültek a párthoz.

18. fejezet – Merz és a nők

Merz viszonya a női politikusokhoz és a nemek közötti egyenlőség kérdéseire visszatérő témája a róla szóló portréknak. Mariam Lau külön fejezetben vizsgálja, milyen események és konfliktusok alakították ki ezt a képet. Angela Merckellel folytatott hosszú hatalmi versengése fontos része ennek a történetnek, de önmagában nem támaszt alá általános következtetést Merz nőkhöz való viszonyáról.

Merz magánéletében Charlotte Merz bíró és három gyermekük hosszú ideje stabil családi hátteret jelent. Charlotte Merz ritkán vállalt politikai szerepet, de férje visszatérése után egyre többször jelent meg nyilvánosan. Saját jogi karrierje és önálló szakmai identitása nehezen illik abba a leegyszerűsített képbe, amely Merzet a hagyományos nemi szerepek merev védelmezőjeként mutatja be. Ugyanakkor korábbi politikai állásfoglalásai több társadalompolitikai kérdésben valóban konzervatívabbak voltak a Merkel-korszak CDU-jának későbbi irányánál.

A párt szervezeti szempontból is szembesült a nők alulreprezentáltságával. A CDU vezetésében és parlamenti frakciójában hosszú ideig kevesebb nő jutott

vezető pozícióhoz, mint amennyit a párt országos néppárti igénye indokolt volna. Merz elnöksége alatt ezért nem kerülhette meg a női képviselet kérdését. A vita nemcsak értékpolitikai, hanem választási kérdés is volt: a CDU nem engedhette meg magának, hogy a női szavazók körében tartósan gyengébben teljesítsen.

Merz pártvezetése alatt több női politikus kapott fontos szerepet, miközben a szűkebb stratégiai körben továbbra is sok férfi politikus maradt. Ez részben a CDU korábbi szervezeti és személyi struktúráiból, részben Merz saját politikai kapcsolatrendszeréből következett. A kérdés ezért elsősorban személyzeti adatok, kinevezések és konkrét politikai konfliktusok alapján vizsgálható, nem személyiségdiagnózissal.

A téma politikai jelentősége a kancellárság alatt sem tűnt el. A személyi döntések, a kabinet összetétele és a CDU vezető testületeinek aránya továbbra is mérhető, nyilvános kérdés. Merz pályájának egyik tanulsága, hogy a politikusi imázs sokszor régebbi konfliktusokból áll össze, és akkor is fennmaradhat, amikor a konkrét döntések ennél összetettebb képet mutatnak.

19. fejezet - Kelet-Németország

A CDU számára Kelet-Németország külön politikai tér. A párt az újraegyesítés után hosszú ideig meghatározó erő volt több keleti tartományban, de az AfD felemelkedése alapjaiban változtatta meg a versenyt. A társadalmi elégedetlenség okai nem szűkíthetők egyetlen tényezőre. Jövedelmi és vagyoni különbségek, demográfiai veszteség, a nyugati elitekkel szembeni bizalmatlanság, a migrációval kapcsolatos félelmek és a rendszerváltás emlékezete együtt alakítják a politikai viselkedést.

Merz számára a keleti tartományok azért különösen nehezek, mert saját politikai szocializációja mélyen nyugatnémet. Sauerland, Bonn, a vegyipari szövetség, az Európai Parlament és a nyugatnémet CDU hálózatai olyan tapasztalati világot jelentenek, amelyből nem következik automatikusan a keletnémet elégedetlenség megértése. Angela Merkel életrajza ebben ellenpont volt: személyében keletnémet politikus vezette a CDU-t, még akkor is, ha politikai stílusa nem épített erős keleti identitásra.

A 2020-as évek közepére az AfD több keleti tartományban első vagy második erővé vált. A CDU dilemmája az lett, hogyan őrizheti meg kormányzóképeségét úgy, hogy sem koalíciót, sem tartós parlamenti együttműködést nem vállal az AfD-vel. A választási matematika egyre nehezebb koalíciókat eredményezett, és olyan együttműködéseket tett szükségessé a demokratikus közép pártjai között, amelyek országos szinten ideológiailag szokatlannak tűntek.

Merz időnként keményebb migrációs és közbiztonsági nyelvvel próbált választókat visszaszerezni az AfD-től. A stratégia támogatói szerint a CDU csak akkor lehet ismét erős, ha nem hagyja válasz nélkül azokat a problémákat, amelyeket az AfD napirenden tart. Kritikusai szerint viszont az AfD által hangsúlyozott témák átvétele normalizálhatja az AfD keretezését, miközben a választók inkább az eredeti pártot támogatják. A 2026-os tartományi eredmények azt mutatták, hogy ez a vita nem zárult le: az AfD tovább erősödött, miközben a CDU egyes régiókban súlyos veszteségeket szenvedett.

Kelet-Németország ezért Merz kancellárságának egyik legfontosabb politikai tesztje lett. A kérdés túlmutat a pártpolitikán. A gazdasági beruházás, a

közzolgáltatások, a helyi képviselet és a demokratikus intézmények iránti bizalom egyaránt szerepet játszik abban, hogy a politikai közép mennyire marad vonzó. Merznek itt nemcsak választókat kell visszaszereznie, hanem azt is bizonyítani, hogy a szövetségi kormány politikája a keleti tartományokban is kézzelfogható eredményeket hoz.

20. fejezet - Az AfD határa

A német jobbközép politika egyik központi fogalma a „Brandmauer”, a tűzfal lett: a CDU és más demokratikus pártok elutasítják az AfD-vel való koalíciót és intézményes együttműködést. Merz pártelnökként ezt az elvet többször megerősítette. A gyakorlati politika azonban időről időre határeseteket teremtett, különösen helyi szinten és olyan parlamenti szavazásokon, ahol egy CDU-javaslat elfogadásához az AfD voksai is hozzájárulhattak.

A legnagyobb országos vita 2025 elején alakult ki, amikor a migrációs politika szigorításáról szóló indítványt az AfD támogatásával fogadta el a Bundestag. Merz azzal érvelt, hogy egy ellenzéki párt nem teheti függővé saját javaslatait attól, hogy az AfD hogyan szavaz. Kritikusai, köztük Angela Merkel is, úgy értékelték a történeteket, hogy ezzel sérült a korábban vállalt távolságtartás. A konfliktus a kampány közepén különös súlyt kapott, mert a CDU egyszerre akarta bizonyítani migrációs szigorát és az AfD-től való elhatárolódását.

A 2025. januári Bundestag-szavazások körüli vita egyik központi kérdése az volt, hogyan értelmezhető az

AfD szavazataival létrejövő többség. Egy parlamenti párt nem szabhatja meg, hogy más frakciók miként szavazzanak a javaslatára, ugyanakkor a benyújtó dönt az indítvány időzítéséről és arról is, hogy ismert erőviszonyok között szavazásra bocsátja-e. Az együtt szavazás és a formális együttműködés nem azonos, a januári események mégis széles politikai vitát indítottak arról, hol húzódik a CDU által vállalt elhatárolódás gyakorlati határa.

Kancellárként Merznek már olyan parlamenti és tartományi környezetben kellett fenntartania ezt az elhatárolódást, amelyben az AfD jelentős választói támogatással rendelkezett. A párt a 2025-ös Bundestag-választáson 20,8 százalékot kapott és második lett; 2026 szeptemberében pedig Szász-Anhaltban és Mecklenburg-Elő-Pomerániában is első helyen végzett, Berlinben pedig növelte támogatását. Ez egyre összetettebb koalíciós helyzeteket teremtett azokban a tartományokban, ahol más pártok kizárták az AfD-vel való kormányzati együttműködést.

Merz AfD-stratégiájának hatása nem mérhető egyetlen választási eredménnyel. A CDU egyszerre próbál politikai különbséget fenntartani az AfD-vel szemben, reagálni a migrációval és biztonsággal kapcsolatos választói

aggodalmakra, valamint kormányképes alternatívát kínálni. A 2026 őszeig rendelkezésre álló adatok szerint az AfD országos támogatottsága nem csökkent tartósan, miközben a CDU eredménye tartományonként jelentősen eltért.

21. fejezet - Ukrajna

Oroszország 2022. február 24-i teljes körű támadása Ukrajna ellen alapjaiban változtatta meg a német kül- és biztonságpolitikát. Olaf Scholz kancellár „Zeitenwende”-beszéde új korszakot hirdetett, de az átállás üteméről és mértékéről folyamatos vita alakult ki. Merz ellenzéki vezetőként a kormány egyik legkeményebb kritikusa lett, különösen a fegyverszállítások és a katonai támogatás kérdésében.

2022 májusában Kijevbe utazott, amikor Scholz még nem járt az ukrán fővárosban a háború kezdete óta. Az út egyszerre volt külpolitikai gesztus és ellenzéki nyomásgyakorlás. Merz azt hangsúlyozta, hogy Németországnak egyértelműen Ukrajna mellett kell állnia, és elegendő katonai támogatást kell adnia ahhoz, hogy az ország megvédhesse magát. Később a Taurus manőverező robotrepülőgépek átadását is támogatta, szemben Scholz óvatosabb álláspontjával.

Merz külpolitikája ebben a kérdésben összekapcsolta a transzatlanti és az európai gondolkodást. A NATO és az Egyesült Államok támogatását nélkülözhetetlennek tartotta, ugyanakkor egyre többször beszélt arról, hogy Európának saját védelmi képességeit is növelnie kell.

Oroszországot nem elsősorban gazdasági partnerként, hanem a kontinens biztonsági rendjét fenyegető hatalomként értelmezte. Ez éles különbséget jelentett a német politika korábbi, gazdasági kapcsolatokra építő Ostpolitikjának több eleméhez képest.

Kancellárként már nem ellenzéki követeléseket kellett megfogalmaznia, hanem a támogatás pénzügyi, katonai és diplomáciai feltételeiről kellett döntenie. Első kormánynyilatkozatában kijelentette, hogy Ukrajnára nem lehet diktált békét kényszeríteni, és Németország az európai és amerikai partnerekkel együtt támogatja az országot. A megfogalmazás egyszerre szólt Moszkvának és Washingtonnak: Berlin nem kívánta elfogadni, hogy egy gyors tűzszünet az ukrán szuverenitás rovására szülessen meg.

A háború idővel a német belpolitika egyik választóvonalává is vált. Az AfD és más rendszerkritikus erők a fegyverszállítások és a szankciók ellen léptek fel, míg a kormány a támogatást Németország saját biztonságának részeként indokolta. Merz számára ezért Ukrajna nemcsak külpolitikai ügy, hanem annak próbája is lett, képes-e a német társadalom elfogadni a tartós biztonsági költségeket egy olyan időszakban, amikor a gazdasági növekedés gyenge és az energiaárak magasak.

22. fejezet - Európa visszatér

Merz kancellári külpolitikájának egyik feltűnő eleme, hogy Európa ismét a német stratégia első vonalába került. Az 1989-ben európai parlamenti képviselőként induló politikus számára ez életrajzi visszatérés is. A különbség az, hogy a kilencvenes években az integráció fő kérdése a piac, a valuta és az intézmények mélyítése volt; a 2020-as évek közepén a védelem, az ipar, az energia és a nagyhatalmi verseny került előtérbe.

A francia-német kapcsolat továbbra is kulcsfontosságú maradt, de a két ország belpolitikai nehézségei és gazdasági különbségei miatt kevésbé működött automatikus motor módjára. Merz emellett Lengyelország és a keleti tagállamok jelentőségét is hangsúlyozta. Ukrajna háborúja földrajzilag és politikailag keletebbre helyezte Európa biztonsági súlypontját, ezért Berlinnek újra kellett építenie kapcsolatát Varsóval és a balti államokkal.

Az európai védelem kérdésében Merz határozottabb nyelvet használt, mint a Merkel-korszak nagy részében megszokott volt. Első kormánynyilatkozatában azt a célt fogalmazta meg, hogy a Bundeswehr konvencionális

értelemben Európa legerősebb haderejévé váljon. A kijelentés a német történelmi háttér miatt különösen erős, de a megváltozott biztonsági környezetben már nem nemzeti katonai különútként, hanem NATO- és EU-kötelezettségként keretezték.

Gazdasági téren Merz az egységes piac mélyítését, a tőkepiaci integrációt, a kereskedelmi megállapodásokat és a bürokrácia csökkentését tekintette az európai versenyképesség feltételeinek. A kínai ipari verseny és az amerikai protekcionizmus miatt az Európai Unió számára egyre fontosabbá vált, hogy ne csak szabályozó, hanem gazdaságpolitikai szereplő is legyen. Merz azonban óvatos volt azzal kapcsolatban, hogy ez tartós közös eladósodássá vagy korlátlan ipari támogatási versennyé alakuljon.

A kancellár európai politikájának mélyén ugyanaz a feszültség maradt, amely már korai szakmai munkáiban is megjelent: hogyan lehet egyszerre egységesíteni a piacot és megőrizni a tagállamok felelősségét. A geopolitikai helyzet erősebb közös fellépést követelt, a német gazdaságpolitikai hagyomány viszont továbbra is szabályokra és fiskális fegyelemre épült. Merz európai projektje ezért nem föderalista ugrás, hanem egy cselekvőképesebb, biztonságilag és gazdaságilag erősebb

unió keresése lett.

HÁTTÉRGYÁR

23. fejezet – Donald Trump

Donald Trump második elnöksége különösen nehéz helyzet elé állította a német kancellárt. Merz politikai életrajza a transzatlanti együttműködéshez kötődött, miközben Trump kül- és kereskedelempolitikája éppen ennek több alapfeltevését tette bizonytalanná. Az Egyesült Államok továbbra is Németország legfontosabb katonai szövetségese volt, de Washington egyre inkább költségként kezelte azt a biztonsági szerepet, amelyet korábban stratégiai befektetésnek tekintett.

Merz válasza nem az Amerika-ellenesség volt. Ehelyett abból indult ki, hogy Európának annyira meg kell erősödnie, hogy egy kiszámíthatatlanabb amerikai politika mellett is képes legyen saját érdekeit védeni. Ez különösen a NATO-finanszírozás és Ukrajna támogatása körüli vitákban vált láthatóvá. Németország védelmi kiadásainak növelése egyszerre szolgálta a kontinens biztonságát és azt a célt, hogy Washington számára kevésbé legyen támadható az európai „potyautasság” érve.

A kereskedelem területén a helyzet még összetettebb volt. A német gazdaság exportorientált, az autóipar és a gépgyártás erősen függ a külföldi piacoktól. Amerikai

vámok ezért közvetlenül érintették a német ipart. Merz piacpárti politikusként elvi okokból is ellenezte a protekcionizmust, kancellárként azonban nem kerülhette meg a válaszingázkedések és az európai alkupozíció kérdését. A szabadkereskedelmi meggyőződés itt ütközött a nagyhatalmi gazdaságpolitika realitásával.

Mariam Lau Trump-fejezete jól érzékelteti, hogy Merz nyelvezete az amerikai politikával kapcsolatban jóval keményebb lett, mint amit korábbi transzatlanti szerepe alapján várni lehetett volna. A változás nem a szövetség feladását, hanem annak feltételekhez kötött újraértelmezését jelezte. Az Egyesült Államokkal való kapcsolat számára továbbra is stratégiai alap maradt, de már nem feltételezte automatikusan az érdekazonosságot.

Trump így sajátos módon felgyorsította Merz európai politikáját. Minél bizonytalanabbá vált Washington hosszú távú szerepe, annál sürgetőbbé lett a német és európai védelmi kapacitás növelése. A kancellár előtt álló feladat nem az volt, hogy Európát leválassa Amerikáról, hanem hogy olyan szövetséget tartson fenn, amelyben az európai fél jóval nagyobb önálló súllyal rendelkezik.

24. fejezet – Izrael és a Staatsräson

Németország Izraelhez fűződő kapcsolata a holokausz történelmi felelőssége miatt más természetű, mint bármely más kétoldalú viszony. Angela Merkel 2008-ban az izraeli parlamentben Németország államrezonjának nevezte Izrael biztonságát. Merz ezt a gondolatot pártelnökként és kancellárként is vállalta. Első kormánynyilatkozatában kijelentette, hogy Izrael léte és biztonsága továbbra is német Staatsräson.

A fogalom gyakorlati jelentése azonban a gázai háború és a közel-keleti konfliktus elhúzódása miatt egyre nehezebb kérdéssé vált. Németországnak egyszerre kellett támogatnia Izrael önvédelmi jogát, fellépnie az antiszemitizmus ellen, sürgetnie a túsok szabadon engedését, és reagálnia a gázai civil lakosság humanitárius helyzetére. E célok között nem minden helyzetben volt könnyű politikai egyensúlyt találni.

Merz Izrael-politikája ezért nem írható le korlátlan támogatásként. A német kormány a biztonsági elkötelezettség mellett kritikát is megfogalmazhatott izraeli kormányzati döntésekkel szemben, különösen akkor, amikor humanitárius jogi vagy regionális

eszkalációs kockázatokat látott. A viták azt mutatták, hogy a Staatsräson kifejezés erős történelmi iránytű, de nem helyettesíti az egyes külpolitikai döntések mérlegelését.

A belpolitikai dimenzió szintén jelentős. A 2023 utáni németországi tüntetések, az antiszemita incidensek és a közel-keleti háborúval kapcsolatos éles társadalmi megosztottság a kormány számára belbiztonsági kérdéssé is tette a konfliktust. Merz a zsidó élet védelmét és az antiszemitizmus elleni fellépést a német állam alapvető kötelességeként fogalmazta meg. Ezzel párhuzamosan a jogállami keretek között a palesztin civilek melletti békés tiltakozás szabadságát is biztosítani kellett.

Mariam Lau azért szentel külön fejezetet ennek a témának, mert Merz külpolitikai identitásában Izrael és Amerika mellett Európa is történelmi kötődésként jelenik meg. A három kapcsolat azonban a 2020-as években mind nehezebben illeszkedett egyetlen harmonikus rendszerbe. A kancellár feladata éppen az lett, hogy elvi szövetségeket tartson fenn akkor is, amikor konkrét kormányokkal vagy politikai döntésekkel kapcsolatban konfliktusok alakulnak ki.

25. fejezet - A gazdasági fordulat ígérete

Friedrich Merz politikai arculatának legrégebbi és legállandóbb eleme a gazdaságpolitika. Már a kétezres évek elején az adórendszer egyszerűsítését, a bürokrácia mérséklését és a magánberuházások ösztönzését tette központi témává. Amikor 2024-ben kancellárjelöltté vált, Németország gazdasági helyzete különösen kedvező terepet adott ennek a profilnak. Az ipari termelés gyengélkedett, az energiaárak magasak maradtak, az autóipart a kínai verseny és az elektromos átállás egyszerre szorította, a vállalatok pedig egyre gyakrabban panaszkodtak a lassú engedélyezésre és a munkaerőhiányra.

Merz a problémák egy részét strukturálisnak tekintette. Nem azt állította, hogy néhány rövid távú támogatás vagy konjunkturális intézkedés elegendő, hanem a német gazdasági modell versenyképességét akarta helyreállítani. A hangsúly a beruházásokon, a vállalati adóterhek csökkentésén, az energiaellátás kiszámíthatóságán, a digitalizáción és az állami szabályozás egyszerűsítésén volt. Ez a program jól illeszkedett korábbi írásaihoz, de a finanszírozás

kérdésében már jóval nagyobb mozgástérre volt szükség, mint amit a CDU hagyományos költségvetési szigora megengedett.

A választás után ez az ellentmondás azonnal felszínre került. A CDU/CSU és az SPD még az új Bundestag megalakulása előtt alkotmánymódosítást készített elő, amely a védelmi kiadások egy részét kivette az adósságfék hatálya alól, és 500 milliárd eurós különalapot hozott létre infrastruktúra- és klímasemlegességi beruházásokra. A döntés politikailag nagy fordulat volt. Merz korábban az adósságfék egyik védelmezője volt, most viszont azzal érvelt, hogy a biztonsági helyzet és az évtizedes beruházási elmaradás rendkívüli lépést követel.

A kritikusok következetlenséget emlegettek, támogatói szerint viszont a körülmények változtak. A kérdés valóban túlmutat a személyes hitelességen. Németország egyszerre szembesült orosz katonai fenyegetéssel, elöregedett infrastruktúrával, versenyképességi gondokkal és azzal az amerikai elvárással, hogy Európa többet fordítson saját védelmére. Az a fiskális politika, amely békeidőben szigorú korlátként működött, ezek között a feltételek között nehezebben volt fenntartható változatlan

formában.

A kancellárság gazdasági mérlege 2026 őszén még nem lezárt. A vezető német gazdaságkutató intézetek szeptemberben felfelé módosították a 2026-os és 2027-es növekedési előrejelzéseket, miközben továbbra is strukturális problémákra figyelmeztettek. Az ipari versenyképesség, az energiaárak, az autóipar és a demográfia hosszabb távú kérdések. Merz gazdaságpolitikájának egyik fő próbája ezért az, hogy a korábbi piacpárti programot miként kapcsolja össze a védelemre és infrastruktúrára fordított nagyobb állami kiadásokkal.

26. fejezet - A kancellárjelölt

A CDU/CSU 2024-ben ezúttal el akarta kerülni a 2021-es jelöltállítási háborút. Armin Laschet és Markus Söder akkori konfliktusa hetekig tartott és súlyosan károsította az uniópártok kampányát. Merz pártelnökként természetes várományosa volt a jelöltségnek, de Hendrik Wüst és Söder neve is felmerült. A döntés ezért ismét hatalmi tesztnek ígérkezett.

2024 szeptemberében azonban Söder és Merz közösen jelentette be, hogy az uniópártok kancellárjelöltje Merz lesz. A megállapodás gyorsasága azt jelezte, hogy mindketten tanultak 2021-ből. Wüst korábban jelezte, hogy nem kíván indulni Merz ellen, Söder pedig nyilvánosan támogatta a CDU elnökét. A jelöltség így nem nyílt belső háborúból, hanem előre egyeztetett erőviszonyokból született.

A kampány körülményei rövidesen alapvetően megváltoztak. Olaf Scholz hárompárti, SPD-Zöldek-FDP koalíciója 2024 őszén összeomlott, miután a költségvetési és gazdaságpolitikai konfliktusok kezelhetetlenné váltak. Az előrehozott választás 2025. február 23-ra került. Merz számára ez kedvező és kockázatos helyzetet egyszerre

teremtett. Az uniópártok hosszú ideje vezették a közvélemény-kutatásokat, ugyanakkor a kampányt a migráció, a gazdaság és az AfD gyors erősödése uralta.

Merz a „Politikwechsel”, politikai irányváltás ígéretével indult. A CDU/CSU a gazdaság élénkítését, a migráció szigorúbb ellenőrzését, a bürokrácia csökkentését és a védelmi képességek növelését hangsúlyozta. A kampányban ugyanakkor már látszott az a dilemma, amely később a kormányzást is meghatározta: a választóknak éles váltást ígérni könnyebb, mint koalíciós rendszerben végrehajtani. A német pártrendszer széttöredezettsége miatt szinte biztos volt, hogy Merz csak másik nagy párttal együtt alakíthat kormányt.

A kancellárjelöltség mégis Merz pályájának különleges pillanata lett. Huszonhárom évvel azután, hogy elvesztette a frakcióvezetői tisztséget Merkellel szemben, és tizenhat évvel azután, hogy távozott a Bundestagból, a CDU/CSU hivatalos kancellárjelöltjeként állt a választók elé. A visszatérés ekkor már nem történelmi érdekesség volt, hanem reális hatalmi lehetőség.

27. fejezet - 2025. február 23.

A 2025-ös Bundestag-választás az uniópártok győzelmét hozta, de az eredmény jóval összetettebb volt annál, mint amit a „győztes” szó sugall. A CDU a listás szavazatok 22,6, a CSU 6,0 százalékát szerezte meg, vagyis együtt 28,6 százalékot kaptak. Az AfD 20,8 százalékkal második lett, az SPD pedig 16,4 százalékra esett vissza. A részvétel 82,5 százalék volt, ami jól mutatta a választás tétjét és a politikai mobilizáció erejét.

A CDU/CSU eredménye elegendő volt az első helyhez, de nem jelentett néppárti dominanciát. A történelmi összehasonlítás azt mutatta, hogy az uniópártok jóval kisebb támogatással nyertek, mint a korábbi évtizedek legtöbb választásán. Merznek ezért egyszerre kellett győztesként fellépnie és tudomásul vennie, hogy a parlamenti többséghez erős partnerre van szüksége. A Zöldekkel vagy az SPD-vel való együttműködés maradt a fő reális út, miközben az AfD-vel a CDU kizárta a koalíciót.

A választás egyik legfontosabb következménye az AfD megerősödése volt. A párt tíz százalékpontonál nagyobb növekedést ért el 2021-hez képest, és különösen

Kelet-Németországban vált domináns erővé. Ez a CDU számára stratégiai figyelmeztetés volt: az irányváltás ígérete nem akadályozta meg az AfD további növekedését. A migrációs kampány és a Brandmauer körüli vita így a választás után sem tűnt el.

Az SPD történelmi gyengesége paradox módon megkönnyítette és megnehezítette a koalíciókötést. A szociáldemokraták jelentős veszteség után kevésbé tudtak erős partnerként fellépni, de nélkülük nehéz volt stabil többséget kialakítani. A CDU/CSU számára a nagykoalíciós tapasztalatok ismertek voltak, ugyanakkor Merz egész kampánya részben a Scholz-kormány politikájával szembeni váltásra épült. A tárgyalásoknak ezért olyan kompromisszumot kellett létrehozniuk, amelyben mindkét fél bizonyítani tudta, hogy nem adta fel saját identitását.

Merz személyes szempontjából a választás elérte legfontosabb célját: ő lett a kancellárság várományosa. A következő hetek azonban megmutatták, hogy a választási győzelem és a kormányzati hatalom között Németországban hosszú intézményi és politikai út vezet. Az adósságfék reformja, a különalap és a koalíciós program már a hivatalba lépés előtt próbára tette korábbi álláspontjait.

28. fejezet - Koalíció az SPD-vel

A CDU, a CSU és az SPD 2025 tavaszán gyorsított ütemben kezdett tárgyalni. A biztonsági helyzet, az amerikai politika bizonytalansága és a német gazdaság gyengesége miatt a pártok nem engedhették meg maguknak az elhúzódó kormányalakítást. Április 9-én bemutatták a „Verantwortung für Deutschland” című koalíciós szerződést, amelyet május 5-én írtak alá.

A program kompromisszumok sorozata volt. A CDU/CSU számára fontos maradt a migráció szigorítása, a vállalkozások terheinek csökkentése, a gazdasági növekedés és a védelem erősítése. Az SPD megőrizte a szociális rendszer több alapvető elemét, ragaszkodott a munkavállalói biztonsághoz és a közberuházásokhoz. A koalíció egyik legnagyobb pénzügyi előfeltétele már a hivatalba lépés előtt létrejött: a 500 milliárd eurós infrastrukturális különalap és a védelmi kiadások új adósságszabálya.

A finanszírozási fordulat Merz számára politikailag érzékeny volt. Kampányában a költségvetési fegyelemről beszélt, majd röviddel a választás után történelmi méretű hitelfelvételi lehetőséghez járult hozzá. A döntést azzal

indokolta, hogy a biztonság és az infrastruktúra olyan rendkívüli feladat, amelyhez a korábbi keretek nem elegendők. A Zöldek támogatása is szükséges volt az alkotmánymódosításhoz, ezért klíma- és beruházási garanciák kerültek a csomagba.

A koalíciós szerződésből már ekkor látszott, hogy Merz kancellársága nem lehet a kétezres évek gazdaságpolitikai programjának egyszerű végrehajtása. Az SPD jelenléte, az állami beruházások növelése és a geopolitikai kiadások szükségessége jóval nagyobb állami szerepet hozott. A kérdés ezért az lett, hogy Merz a piacpárti reformokat hogyan tudja egy expanzívabb költségvetési környezetben megvalósítani.

A kormányalakítás személyi egyensúlya is ezt tükrözte. A koalícióban a CDU/CSU és az SPD megosztotta a fontos tárcákat, és a kancellárnak olyan kabinetet kellett vezetnie, amelyben a pénzügyi, szociális és gazdasági prioritások gyakran eltértek. Ez nem rendkívüli a német politikában, de Merz számára új helyzet volt: ellenzéki vezetőként világos alternatívát kínálhatott, kancellárként viszont a kompromisszumok eredményéért is neki kellett vállalnia a felelősséget.

29. fejezet – Május 6.

2025. május 6-a Friedrich Merz pályájának egyik legkülönösebb napja lett. A Bundestag délelőtt megtartotta a kancellárválasztást, és a CDU/CSU-SPD koalíció jelöltje az első fordulóban nem kapta meg a szükséges abszolút többséget. Ilyen még nem történt a Szövetségi Köztársaság történetében olyan jelölttel, akinek előzetesen biztos koalíciós többsége volt.

Az első forduló kudarca azonnal találgatásokat indított el. A titkos szavazás miatt nem lehetett megállapítani, pontosan mely kormánypárti képviselők tagadták meg támogatásukat. A történetek azonban jelezték, hogy a koalíciós fegyelem már a hivatalba lépés pillanatában sem volt tökéletes. Az ellenzék politikai válságról beszélt, a kormánypártok pedig gyorsan megállapodtak abban, hogy még aznap újabb szavazást tartsanak.

A második fordulóban Merz 325 szavazatot kapott a 618 leadott voksból; a megválasztáshoz 316 kellett. Az első fordulóban 310 igen szavazatot kapott, hatot kevesebbet a szükséges többségnél. A második szavazás után Németország szövetségi kancellárjává választották és még aznap letette a hivatali esküt. Az esemény politikai jelentőségét az adta, hogy a Szövetségi

Köztársaság történetében korábban még nem fordult elő, hogy a szövetségi elnök által javasolt kancellárjelölt az első fordulóban ne szerezze meg az abszolút többséget.

A pillanat sajátosan összefoglalta Merz egész pályáját. Számos alkalommal került közel a legmagasabb politikai pozíciókhoz, majd visszaesett. 2002-ben elvesztette a frakcióvezetést, 2018-ban és 2021-ben a pártelnökséget. Amikor végül elérte a kancellárságot, az első szavazásban ismét vereséget szenvedett, és csak néhány órával később érkezett meg a győzelem. Ez nem misztikus „sors”, hanem a parlamentáris politika kiszámíthatatlansága, mégis erős életrajzi keretet ad a történetnek.

Aznap délután Frank-Walter Steinmeier szövetségi elnök kinevezte, majd Merz és miniszterei letették az esküt. A visszatérés története ezzel intézményesen lezárult. Attól kezdve már nem azt kellett bizonyítania, hogy képes visszakapaszkodni a politikai csúcsra, hanem azt, hogy tud kormányozni.

30. fejezet - Az első száz nap

Merz első kormánynyilatkozatát 2025. május 14-én mondta el a Bundestagban. Négy fő irányt emelt ki: Európa megerősítését, Németország védelmi képességének növelését, a gazdaság növekedési pályára állítását és a migráció rendezését. A beszédben szereplő prioritások jól mutatták, hogy a kormány nem egyetlen belpolitikai reformprogrammal indult, hanem egyszerre próbált válaszolni geopolitikai és gazdasági válságokra.

A külpolitikában Merz gyorsan igyekezett demonstrálni Németország aktivitását. Kapcsolatot épített a francia, lengyel és más európai vezetőkkel, folytatta Ukrajna támogatását, és az Egyesült Államokkal is működő párbeszédet keresett. A védelmi politikában a Bundeswehr erősítését és az európai NATO-pillér növelését tette központi céllá. A korábbi német katonai óvatosság helyét egy olyan nyelv váltotta fel, amely a katonai képességet a béke fenntartásának feltételeként írta le.

Belpolitikában a kormány a beruházási programok, adózási ösztönzők és a bürokrácia csökkentésének előkészítésével kezdett. A kormány saját száznapos

mérlege többek között a gyorsított leírási lehetőségeket, a vállalati adó későbbi csökkentésének tervét, az infrastruktúra-alapot és a technológiai programokat emelte ki. Ezek részben a koalíciós szerződésből következtek, részben Merz régi gazdaságpolitikai prioritásainak feleltek meg.

A migrációban az új kormány szigorította a határellenőrzést és a visszafordítások gyakorlatát. Merz közben azt hangsúlyozta, hogy Németország bevándorlóország, de az irreguláris migrációt korlátozni kívánja. A kormányzati politika így egyszerre különböztette meg a munkaerő- és más legális bevándorlást a menedékjogi és irreguláris migráció kérdéseitől. A határintézkedések egy részét bírósági döntések is vitatták, ezért a gyakorlat jogi kerete 2025-ben is változó maradt.

Az első száz nap alapján nem lehetett végleges mérleget készíteni. A kormány több irányban döntéseket indított el, de a gazdasági növekedés, a társadalmi elégedettség és az AfD támogatottsága nem változott egyik napról a másikra. Merz számára ráadásul egyre világosabb lett, hogy a kommunikáció önálló kormányzati kérdés: az ellenzékben működő éles mondatok kancellárként sokkal nagyobb piaci, diplomáciai és

koalíciós következményekkel járhatnak.

HÁTTÉRGYÁR

31. fejezet - Kancellár Európában

A kancellári hivatalban Merz külpolitikai mozgástere jóval nagyobb lett, mint ellenzéki vezetőként, de a felelősség is nőtt. Európa 2025-2026-ban egyszerre szembesült az ukrajnai háborúval, az amerikai külpolitika kiszámíthatatlanságával, a francia politikai bizonytalansággal és a versenyképességi problémákkal. Németország gazdasági és politikai súlya miatt Merztől gyorsan vezető szerepet vártak.

A védelem területén a cél a német és európai kapacitások tartós növelése lett. A kormány a NATO magasabb kiadási elvárásaihoz igazodott, miközben európai beszerzési és ipari együttműködést sürgetett. Merz többször hangsúlyozta, hogy a kontinensnek képesnek kell lennie hiteles elrettentésre. A kijelentések mögött nemcsak katonai, hanem iparpolitikai kérdés is állt: a fegyverkezési kiadások jelentős része európai gyártókapacitást, közös szabványokat és hosszú távú megrendeléseket igényelt.

Ukrajna támogatása a kancellár egyik legfontosabb külpolitikai vállalása maradt. Németország továbbra is jelentős pénzügyi és katonai segítséget adott, miközben

Merz európai partnerekkel igyekezett közös álláspontot kialakítani az esetleges tárgyalásokról. A cél olyan békerendezés volt, amely nem ismeri el automatikusan az erővel végrehajtott területi változtatást. A német álláspont ebben közelebb állt a kelet-európai tagállamokéhoz, mint a korábbi évtizedek óvatosabb oroszpolitikájához.

Gazdasági Európában Merz a versenyképességre helyezte a hangsúlyt. A német ipar nehézségei miatt az uniós klíma-, kereskedelmi és iparpolitikai szabályok közvetlen belpolitikai jelentőséget kaptak. A kancellár egyszerre támogatta az európai ipari szuverenitást és óvott attól, hogy az unió protekcionista blokká váljon. A „Made in EU” jellegű kezdeményezések körüli vita ezt a feszültséget testesítette meg: a stratégiai függőségek csökkentése kívánatos, de a német exportipar érdeke továbbra is a nyitott kereskedelem.

Merz európai szerepe így 2026-ra sokkal inkább geopolitikai lett, mint amilyen pályája kezdetén volt. A Brüsszelben kezdő fiatal képviselő egy gazdasági integrációt építő Európát ismert; a kancellárnak olyan Európát kellett szerveznie, amely védekezni, beruházni és nagyhatalmakkal alkudni is képes. A két korszak között mégis van folytonosság: mindkettőben abból

indult ki, hogy Németország önmagában kevés ahhoz, hogy globális súlyát megőrizze.

HÁTTÉRGYÁR

32. fejezet - A gazdaság próbája

A kancellárság első másfél évének legmakacsabb problémája a gazdaság maradt. Németország a pandémia, az orosz energiafüggőség megszakítása, a magas kamatok és a kínai verseny hatását egyszerre érezte. Az autóipar különösen nehéz átmenetet élt meg: az elektromos járművek piacán kínai gyártók erősödtek, az amerikai vámok bizonytalanságot okoztak, miközben a német gyárak magas bér- és energiaköltségekkel működtek.

Merz 2026 nyarán 34 pontos reformcsomagot ismertetett, amely adó-, nyugdíj- és munkaerőpiaci változtatásokat, valamint a közigazgatási és beruházási eljárások gyorsítását irányozta elő. A program több elemében koalíciós kompromisszumot tükrözött: az adókönnyítések és dereguláció mellett a magasabb jövedelmeket érintő adóváltozások és szociális intézkedések is szerepeltek benne. A végrehajtás 2026 őszén több területen még törvényhozási és koalíciós egyeztetés alatt állt.

A 2026. szeptemberi közös gazdasági előrejelzés előkészítésekor a vezető intézetek 1,3 százalékos

növekedést vártak 2026-ra, szemben korábbi 0,6 százalékos becslésükkel; 2027-re 1,1 százalékot jeleztek. Ugyanakkor a kutatók strukturális problémákat emeltek ki, és 2028-ra ismét gyengébb növekedést vártak. A rövid távú javulás ezért nem adott választ az energia, az infrastruktúra, a demográfia, a vállalati beruházások és az ipari termelékenység hosszabb távú kérdéseire.

A társadalmi reakció közben egyre kritikusabb lett. A reformok olyan területeket érintettek, mint a nyugdíjkorhatár, a táppénz, az egészségügy és a szociális támogatások. A CDU hagyományos teljesítményelvű retorikája itt közvetlenül találkozott azokkal a választói csoportokkal, amelyek biztonságukat a jóléti államtól várják. Kelet-Németországban, ahol az idősebb népesség aránya magasabb és a magánvagyon alacsonyabb, ezek a konfliktusok különösen élesen jelentkeztek.

Merz gazdaságpolitikájának végső paradoxona így rajzolódott ki. Egész pályáján azt hirdette, hogy Németországnak reformokra van szüksége, és kancellárként valóban megkapta a lehetőséget ezek végrehajtására. A reformok azonban politikai költséggel járnak, és a választók gyakran gyorsabban érzik a bizonytalanságot, mint a későbbi növekedés előnyeit. A gazdaság próbája ezért egyben politikai kommunikációs

és társadalmi bizalmi próba is lett.

HÁTTÉRGYÁR

33. fejezet - Migráció és az AfD

A migráció Merz második politikai pályájának egyik legfontosabb témája. Már 2000-ben a Leitkultur-vitával országos konfliktust váltott ki, a 2020-as években pedig egy olyan Németországban kellett állást foglalnia, amely a 2015-ös menekültválság óta mélyen megosztott a kérdésben. A CDU 2025-ös kampányában a határellenőrzés, a visszaküldések és az irreguláris migráció csökkentése központi ígéret volt.

A menedékkérelmek száma 2025-ben jelentősen visszaesett. A csökkenés már 2024-ben és 2025 első hónapjaiban, a Merz-kormány hivatalba lépése előtt is megfigyelhető volt, ezért az adatot nem lehet kizárólag a 2025 májusától bevezetett intézkedések hatásának tekinteni. A kormány saját határ- és visszaküldési politikáját a folyamat egyik tényezőjeként értelmezte, miközben az útvonalak, a származási országok helyzete és más európai államok intézkedései is befolyásolták a számokat.

Az AfD támogatottsága a menedékkérelmek csökkenésével párhuzamosan sem esett vissza tartósan. Ez arra utal, hogy választói támogatása több témához

kapcsolódik: a migráció mellett gazdasági elégedetlenség, energiaárak, Oroszországhoz és Ukrajnához való viszony, a politikai intézményekkel szembeni bizalom és regionális különbségek is szerepet játszanak. A CDU és az AfD közötti választói verseny ezért nem vezethető vissza egyetlen szakpolitikai területre.

A 2026. szeptemberi tartományi választások látványosan átrendezték a kelet-németországi politikai térképet. Szász-Anhaltban az AfD 43,8 százalékkal első lett, a CDU pedig 17,2 százalékot kapott. Szeptember 20-án Mecklenburg-Elő-Pomerániában az AfD 38,3 százalékkal végzett az első helyen, a CDU 4,9 százalékos eredménnyel a parlamenti küszöb alatt maradt. Ugyanezen a napon Berlinben a Baloldal 25,3 százalékkal nyert, a CDU 19,0 százalékot, az AfD 16,3 százalékot ért el. A három eredmény egyaránt nyomást helyezett a szövetségi CDU vezetésére, bár a tartományi kampányok saját helyi témákkal és jelöltekkel is rendelkeztek.

Az eredmények után a CDU-n belül ismét felerősödött a vita arról, milyen stratégiával kezelhető az AfD tartósan magas támogatottsága. Merz továbbra is kizárta az AfD-vel való koalíciót, és a kormány gazdasági, adó- és nyugdíjreformjainak folytatását ígérte. A tartományi

eredmények ugyanakkor azt jelezték, hogy az AfD kizárása önmagában nem oldja meg a koalíciós és választói verseny problémáját.

HÁTTÉRGYÁR

34. fejezet - A hatalom ára

Az ellenzéki politika és a kormányzás közötti különbség Merz pályáján különösen élesen látható. Ellenkezőben gyors, világos mondatokkal lehetett követelni adócsökkentést, szigorúbb migrációt, több fegyvert Ukrajnának vagy kevesebb bürokráciát. Kancellárként minden döntés költségvetési, jogi, európai és koalíciós korlátokba ütközött. A politikai teljesítményt már nem a diagnózis élessége, hanem az eredmény alapján mérték.

A CDU-SPD-koalíció működése folyamatos kompromisszumot követelt. A szociáldemokraták nem fogadhattak el olyan jóléti reformokat, amelyek saját választóik szemében a biztonság leépítését jelentették, a CDU pedig nem mondhatott le gazdasági irányváltási ígéretéről. A két párt ezért gyakran összetett csomagokban állapodott meg: adókönnyítés mellé magasabb felső kulcs, beruházás mellé kiadási reform, szociális szigorítás mellé kompenzáció került. Ezek a megoldások kormányzatilag működőképesek lehetnek, politikailag viszont nehezebben kommunikálhatók, mint egy tiszta pártprogram.

Merz kommunikációja kancellárként is rendszeresen politikai viták tárgya lett. Pályája korábbi szakaszaiban a gyors és éles megfogalmazások hozzájárultak országos ismertségéhez, kormányfőként azonban egy-egy kijelentésre a koalíciós partnerek és a külföldi partnerek is azonnal reagáltak. A 2026-os alacsonyabb népszerűségi adatok mögött több tényező állt, köztük a gazdasági helyzet, a reformviták és a kommunikációs konfliktusok; ezek pontos súlya közvélemény-kutatások alapján sem választható szét egyértelműen.

A szeptemberi tartományi választási vereségek után a nyomás látványosan nőtt. A CDU történelmi eredményei kérdéseket vetettek fel Merz vezetéséről, az SPD pedig saját választói miatt óvatosabb reformpolitikát követelt. A kancellár ugyanakkor jelezte, hogy nem kíván irányt váltani pusztán a választási sokk miatt. Az érvelése szerint éppen a strukturális reformok hiánya vezetett a gazdasági és politikai elégedetlenséghez, ezért a visszakozás csak elmélyítené a problémát.

A hatalom ára így a felelősség lett. Merz két évtizeden át kritikusként és alternatívaként építette politikai identitását, majd 2025 után minden nehézség részben az ő kormányának mérlegévé vált. A gazdaság lassúsága, az energiaárak, az AfD erősödése vagy az ukrajnai háború

nem az ő kancellárságával kezdődött, de a választók egy idő után már nem előzményeket, hanem megoldást várnak. Ez a váltás minden kormányfőt érint, Merznel azonban különösen erős, mert visszatérésének politikai ígérete éppen az volt, hogy másképp lehet kormányozni.

35. fejezet – Mennyit változott Friedrich Merz?

Friedrich Merz pályájának egyik legérdekesebb kérdése, mennyire ugyanaz a politikus 2000-ben, 2008-ban, 2018-ban, 2022-ben és 2026-ban. A válasz nem fér el az „ugyanaz maradt” vagy „teljesen megváltozott” kategóriákban. Bizonyos alapelvei meglepően stabilak, miközben több fontos ügyben a körülményekhez és a politikai felelősséghez igazította álláspontját.

A gazdaságban a folytonosság erős. Merz évtizedek óta nagyobb piaci dinamizmust, kevesebb bürokráciát, versenyképes adózást és teljesítményorientált szociális rendszert támogat. A kancellárság változása inkább az eszközökben látszik. A 500 milliárd eurós infrastrukturális különalap és a védelmi kiadások adósságfék alóli részleges kivétele olyan állami pénzügyi beavatkozás, amely a kétezres évek szigorúbb fiskális nyelvéhez képest fordulat. Merz ezt nem elvi szakításként, hanem rendkívüli biztonsági és beruházási szükségletként indokolta.

Európa-politikájában szintén erős a folytonosság. Már első politikai mandátuma az Európai Parlamenthez

kötődött, és egész pályáján az integráció híve maradt. Ami megváltozott, az Európa feladata. A kilencvenes években a piac és a valuta, a 2020-as években a védelem és a geopolitika került előtérbe. A szuverenitás nála nem az EU-val szembeni nemzeti bezárkózást, hanem a kontinens cselekvőképességének erősítését jelenti.

Az Egyesült Államokhoz fűződő viszonyban szintén megmaradt a transzatlanti alapállás, miközben Trump második elnöksége alatt Merz erősebben hangsúlyozta az európai védelmi és gazdasági cselekvőképességet. A két cél nála összekapcsolódott: az amerikai szövetség fenntartását és az európai képességek növelését egyszerre tekintette szükségesnek.

A migrációban Merz alapvető hangsúlya – szabályok, integráció, korlátozhatóság – már 2000-ben jelen volt. A nyelvezet és a politikai környezet azonban megváltozott. Németország időközben egyértelműen bevándorlóországgá vált, és a munkaerőpiacnak szüksége van legális bevándorlásra. A kancellár ezért egyszerre beszél bevándorlás szükségességéről és az irreguláris migráció korlátozásáról. A kettősség nem feltétlen ellentmondás, de a politikai kommunikációban nehéz egyensúlyt tartani.

A legnagyobb változás talán Merz vezetői szerepében történt. A fiatal frakcióvezető konfrontatívabb és személyesebben versengő politikus volt. A pártelnöknek és kancellárnak több irányzatot, tartományt és koalíciós partnert kell összehangolnia. Ez nem tüntette el konfliktusvállaló stílusát, de rákényszerítette a kompromisszumra. A politikus, aki hosszú ideig a CDU alternatív jövőjét testesítette meg, végül maga lett a rendszer egyik legfontosabb fenntartója.

36. fejezet - A politikus, aki visszajött

Friedrich Merz életútja 2026 őszeről nézve két nagy történetre osztható. Az első a gyors felemelkedés és a korai vereség története. A Sauerlandból induló jogász az Európai Parlamenten át néhány év alatt a Bundestag egyik legismertebb politikusává lett, majd Angela Merkel mellett elveszítette azt a hatalmi pozíciót, amelyből saját kancellári pályáját elképzelhette. A második történet a visszatérésé: a vállalati világból 2018-ban újra belépett a pártpolitikába, kétszer veszített, harmadszorra megszerezte a CDU vezetését, majd 2025-ben kancellár lett.

A két történet között nincs tökéletes folytonosság. Németország megváltozott, a CDU megváltozott, és Merz is más politikai feladattal találkozott. A 2000-es évek elején a kérdés az volt, átveheti-e a párt vezetését Merkeltől. A 2020-as években már azt kellett eldöntenie, mit kezd Merkel örökségével egy olyan politikai rendszerben, ahol az AfD tartósan húsz százalék körüli vagy afölötti erővé vált, a klasszikus néppártok pedig jóval kisebb választói táborból gazdálkodnak.

A vállalati évek sem pusztán kitérőnek bizonyultak. Ügyvédként, felügyelőbizottsági tagként és transzatlanti szervezetek vezetőjeként olyan tapasztalatokat szerzett, amelyek a gazdaság- és külpolitikában később felhasználhatók voltak. Ugyanezek a kapcsolatok azonban politikai terhet is jelentettek, mert ellenfelei elitista, pénzügyi körökhöz kötődő politikusként ábrázolták. Merznek egész második pályáján egyszerre kellett szakértelemként és társadalmi távolságként kezelnie ugyanazt az életrajzi elemet.

Kancellárságának első tizenhat hónapja nem hozott nyugodt konszolidációt. Gazdasági reformok, energiaárak, koalíciós viták és az AfD erősödése egyaránt alakították a politikai környezetet. A 2026. szeptemberi tartományi választások különösen kedvezőtlen eredményeket hoztak a CDU számára Szász-Anhaltban, Mecklenburg-Elő-Pomerániában és Berlinben. Merz helyzetét ettől kezdve egyre inkább a kormányzati eredmények és a párt választási teljesítménye alapján értékelték.

Ezért a könyv végén nem lehet kész történelmi mérleget vonni. Merz kancellársága túl rövid ahhoz, hogy meg lehessen mondani, tartósan átalakította-e Németországot vagy a CDU-t. Azt viszont már most is

látni lehet, hogy pályája rendkívüli kitartásról és politikai alkalmazkodásról szól. Kevés német politikus tért vissza ilyen hosszú idő után a legmagasabb hatalmi szintre, és még kevesebben tették ezt több egymást követő vereség után.

A visszatérés tehát befejeződött. A történet következő része arról szól, képes-e Merz igazolni azt az állítást, amely egész második pályáját hajtotta: hogy Németország gazdasági, biztonsági és politikai problémái világosabb prioritásokkal, gyorsabb döntésekkel és erősebb európai szerepvállalással kezelhetők. Erre 2026 őszén még nincs végleges válasz. A kancellár hivatalban van, a reformok folyamatban vannak, és a választók türelme nem korlátlan.

Kronológia

1955. november 11.

Friedrich Merz megszületik Brilonban.

1972

Belép a CDU-ba.

1975

Érettségi Rügenben; ezt követően katonai szolgálat.

1976-1981

Jog- és államtudományi tanulmányok Bonnban és Marburgban.

1982

Első jogi államvizsga.

1985

Második jogi államvizsga; rövid bírói pálya Saarbrückenben.

1986-1989

A Német Vegyipari Szövetség munkatársa.

1989-1994

Az Európai Parlament képviselője.

1994

Először választják meg a Bundestag tagjává.

1998

A CDU/CSU-frakció helyettes vezetője.

2000

A CDU/CSU Bundestag-frakciójának vezetője.

2002

Angela Merkel átveszi a frakcióvezetést; Merz helyettes frakcióvezető lesz.

2004

Lemond a frakcióvezető-helyettesi tisztségről.

2005-2021

A Mayer Brown nemzetközi ügyvédi irodánál dolgozik, előbb partnerként, később senior counselként.

2009

Távozik a Bundestagból.

2009-2019

Az Atlantik-Brücke elnöke.

2016-2020

A BlackRock német leányvállalata felügyelőbizottságának elnöke.

2018

Angela Merkel bejelenti távozását a CDU éléről; Merz visszatér és pártelnökjelölt lesz, de Annegret

Kramp-Karrenbauer legyőzi.

2021. január

Armin Laschet legyőzi a CDU elnökválasztásán.

2021. szeptember

Merz visszakerül a Bundestagba.

2021. december

A CDU tagsági szavazásán 62,1 százalékot szerez.

2022. január

A CDU elnökévé választják.

2022. február

Ismét a CDU/CSU Bundestag-frakciójának vezetője lesz.

2024. szeptember

A CDU/CSU közös kancellárjelöltje lesz.

2025. február 23.

A CDU/CSU megnyeri a Bundestag-választást; a két párt együtt 28,6 százalékot szerez a listás szavazatokból.

2025. március

A Bundestag elfogadja a védelmi kiadások és az 500 milliárd eurós infrastrukturális különalap finanszírozását lehetővé tevő alkotmánymódosítást.

2025. április 9.

A CDU, CSU és SPD bemutatja a koalíciós szerződést.

2025. május 5.

A koalíciós szerződés aláírása.

2025. május 6.

Merz az első kancellárválasztási fordulóban nem kap többséget; a másodikban 325 szavazattal kancellárrá választják.

2025. május 14.

Első kormánynyilatkozata a Bundestagban.

2025-2026

A kormány gazdasági, védelmi, migrációs és infrastrukturális reformprogramot hajt végre.

2026. szeptember

Szász-Anhaltban és Mecklenburg-Elő-Pomerániában az AfD végez az első helyen; Berlinben a Baloldal nyer, miközben a CDU mindhárom választáson jelentős veszteséget szenved.

Források és irodalom

Fő könyvforrások

Volker Resing: Friedrich Merz – Sein Weg zur Macht. Herder, Freiburg, 2025.

Mariam Lau: Merz – Auf der Suche nach der verlorenen Mitte. Ullstein, Berlin, 2025.

Sara Sievert: Der Unvermeidbare. Ein Blick hinter die Kulissen der Union. Rowohlt, Hamburg, 2025.

Wolfgang Clement – Friedrich Merz: Was jetzt zu tun ist. Deutschland 2.0. Herder, Freiburg.

Ulrike Binder – Michael Jünemann – Friedrich Merz – Patrick Sinewe (szerk.): Die Europäische Aktiengesellschaft (SE). Recht, Steuern, Beratung. Gabler, Wiesbaden, 2007.

Elsődleges és hivatalos források

Deutscher Bundestag: Friedrich Merz képviselői életrajza és parlamenti adatlapjai.

Bundesregierung: Friedrich Merz kancellári életrajza, kormánynyilatkozatai, sajtótájékoztatói és kormányzati összefoglalók, 2025–2026.

Der Bundeswahlleiter / Die Bundeswahlleiterin: a 2025. február 23-i Bundestag-választás hivatalos eredményei.

Deutscher Bundestag: a 2025. május 6-i kancellárválasztás hivatalos jegyzőkönyve és eredményei.

Deutscher Bundestag: a 2025. márciusi alkotmánymódosítás és a 500 milliárd eurós infrastrukturális különalap parlamenti dokumentumai.

CDU Deutschlands: pártkongresszusi dokumentumok, a 2018-as elnökválasztás eredménye, a 2021-es tagsági szavazás és a 2022 utáni pártvezetési dokumentumok.

CDU/CSU-SPD: Verantwortung für Deutschland – Koalitionsvertrag 2025.

Kiegészítő sajtó- és háttérforrások

Reuters német politikai és gazdasági tudósításai, különösen a Merz-kormány reformprogramjáról, a 2026-os tartományi választásokról, az AfD erősödéséről, az ipari versenyképességről és a 2026-os gazdasági előrejelzésekről.

Német országos sajtóban megjelent korabeli interjúk és portrék a CDU belső vitáiról, Merz 2018 utáni visszatéréséről, a BlackRock-korszakról és a 2025-ös kancellárjelöltségről.

Szerkesztői megjegyzés

A kézirat a felsorolt könyvek tartalmának önálló, magyar nyelvű feldolgozása, nem fordítása. A kötet nem vesz át hosszabb, szerzői jogilag védett szövegrészeket. A könyvek egymást kiegészítő forrásként szolgálnak: Resing elsősorban az életrajzi és kronologikus gerincet, Sievert a CDU belső hatalmi folyamatait, Lau a tematikus politikai kérdéseket, Merz és Clement kötete pedig Merz saját gazdaság- és állampolitikai gondolkodását segít rekonstruálni. A 2025 utáni kancellári időszak feldolgozása döntően hivatalos dokumentumokra és friss sajtóforrásokra támaszkodik.

Utószó - Portré egy lezáratlan korszakban

Politikai portrét írni hivatalban lévő kancellárról szükségképpen más feladat, mint történelmi szereplőről. A források egy része már lezárt pályaszakaszokat dokumentál, más része még napi politikai vita tárgya. Friedrich Merz esetében ez a különbség különösen erős. A Merkel előtti évekről, a frakcióvezetői időszakról és a vállalati kitérőről már kialakult történeti perspektíva, a 2025 utáni kancellárság viszont még nem rendeződött eredménnyé és következménnyé. A ma fontosnak látszó ügyek közül némelyik később mellékszálak bizonyulhat, más döntések jelentősége pedig csak évek múlva válik világossá.

Merz életútja ugyanakkor több olyan kérdést sűrít magába, amelyek a mai Németország egészét jellemzik. Ilyen a régi nyugatnémet politikai elit és az új, széttöredezett pártrendszer viszonya. Merz politikai szocializációja a két nagy néppárt versenyének korszakában történt, amikor a CDU/CSU és az SPD együtt a szavazatok döntő többségét birtokolta. A 2025-ös választás már egészen más országot mutatott: az uniópártok 28,6 százalékkal nyertek, az AfD 20,8

százalékkal második lett, az SPD pedig 16,4 százalékra esett. A kormányalakítás így már nem a régi néppárti fölényből, hanem a politikai centrum relatív gyengeségéből indult ki.

Az AfD 2026-ra több keleti tartományban a legerősebb párttá vált, és országos közvélemény-kutatásokban is tartósan magas támogatottságot mért számára több intézet. A Brandmauer fenntartása ezért egyre közvetlenebb koalíciós következményekkel jár: ahol más pártok kizárják az AfD-vel való együttműködést, a kormányalakításhoz gyakran három vagy több párt megállapodására van szükség.

Merz másik központi kérdése a német gazdasági modell alkalmazkodása. A Szövetségi Köztársaság hosszú időn át kiszámítható energiaellátásra, erős ipari exportkapacitásra, jól képzett munkaerőre és nyitott világpiacokra épített. A 2020-as években mindegyik feltétel változott: az orosz energiaimport visszaesése megemelte a költségeket, a demográfia szűkítette a munkaerő-kínálatot, Kína több ágazatban közvetlen versenytárrsá vált, az Egyesült Államok pedig protekcionista iparpolitikai eszközöket is alkalmazott. Merz válaszai között ezért a dereguláció mellett egyre nagyobb szerepet kaptak az állami beruházások, a

védelem és az iparpolitika is.

Az 500 milliárd eurós infrastrukturális különalap jól jelzi ezt a változást. A 2025 márciusában elfogadott alkotmánymódosítás a különalap mellett bizonyos védelmi és biztonsági kiadásokat is kivett az adósságfék számításából, és a tartományoknak is nagyobb hitelfelvételi mozgásteret adott. Merz ezt a biztonsági és beruházási szükségletekkel indokolta. A konstrukció hosszabb távú gazdasági hatása attól függ, milyen beruházásokra és milyen ütemben használják fel a forrásokat.

Merz egész politikai pályáján a nyugati szövetségi rendszer híve volt, kancellárként azonban olyan időszakban kellett ezt képviselnie, amikor az Egyesült Államok és európai partnerei több kereskedelmi és biztonságpolitikai kérdésben nyíltan vitáztak. Merz az amerikai kapcsolat fenntartása mellett az európai katonai és gazdasági képességek növelését sürgette. Ezt nem az atlanti szövetség alternatívájaként, hanem annak európai pilléreként fogalmazta meg.

A német történelmi tapasztalat miatt ennek különleges súlya van. A háború utáni Szövetségi Köztársaság biztonságát részben éppen az tette elfogadhatóvá Európa

számára, hogy katonai ereje amerikai és NATO-keretek közé ágyazódott. Amikor Merz a Bundeswehr európai legerősebb konvencionális haderejéről beszél, ezt a történelmi érzékenységet csak úgy tudja kezelni, ha a német erősödést következetesen európai és atlanti projektként mutatja be. A cél nem a német különút, hanem az, hogy Németország nagyobb részt vállaljon a közös elrettentésből.

Merz személyes pályája ebből a szempontból jól illeszkedik a német politikai rendszer változásához. Pályakezdésekor az ország az európai gazdasági integráció mélyítésével és az újraegyesítés beágyazásával foglalkozott. Kancellárként már az a kérdés, hogyan lehet az integráció eredményeit geopolitikai eszközökkel megvédeni. Az Európai Parlamentben szerzett korai tapasztalat és a vállalati jogi munka ezért utólag nagyobb jelentőségűnek látszik, mint amikor pusztán életrajzi állomásként tekintünk rájuk.

Merz története azt is megmutatja, hogy politikai karrierék hosszú megszakítás után is folytathatók. 2002-ben elvesztette a frakció vezetését, 2009-ben távozott a Bundestagból, 2018-ban visszatért, 2022-ben pártelnök lett, 2025-ben pedig kancellár. A fordulat mögött személyes kitartása mellett a CDU-n belüli

programviták is szerepet játszottak: a Merkel-korszak után sok párttag erősebb gazdasági-liberális és konzervatív hangsúlyokat akart, míg mások a centrista néppárti stratégia folytatását tartották fontosnak.

Az is kiderült azonban, hogy a visszatérő politikus nem tud egyszerűen oda visszatérni, ahonnan elindult. A 2018 utáni Merznek át kellett alakítania saját politikai nyelvét. A CDU női és fiatalabb politikusai, a keleti tartományok eltérő helyzete, a bevándorló háttérű németek növekvő száma, a klímapolitika és a digitális gazdaság mind olyan kérdések, amelyek nem fértek bele a kétezres évek elejének programjába. A visszatérés ezért csak alkalmazkodással volt lehetséges.

Merz kancellársága több ponton eltér a Merkel-korszaktól, különösen migrációban, gazdaságpolitikában és védelemben, de a változások mértékét a koalíciós kormányzás, a Bundesrat, az alkotmányos szabályok, az Európai Unió joga és a társadalmi érdekcsoportok is alakítják. A kormányzati program ezért szükségképpen eltér attól, amit a CDU ellenzékben vagy Merz korábbi könyveiben önállóan képviselt.

2026 őszén Merz politikai helyzetét a tartományi választási eredmények, az AfD erősödése és a reformok körüli koalíciós viták határozták meg. Ugyanakkor a szeptemberi gazdasági előrejelzések a korábbinál gyorsabb 2026-os növekedést valószínűsítettek. A következő időszak egyik kérdése ezért az lett, hogy a kormány reformjai milyen ütemben jelennek meg a gazdasági adatokban és a választói megítélésben.

Merz kancellárságának történelmi mérlege 2026-ban még nem állapítható meg. A pálya tényei azonban már ekkor is szokatlan ívet rajzoltak ki: egy korábbi frakcióvezető hosszú politikán kívüli időszak után visszatért, két pártelnöki vereséget követően megszerezte a CDU vezetését, majd szövetségi kancellár lett. Hogy kormányzása milyen hosszabb távú változásokat hagy maga után, későbbi eredmények alapján lehet majd értékelni.

Kiegészítő háttér – A CDU és a német pártrendszer átalakulása

Friedrich Merz története szorosan összefügg a CDU átalakulásával. A párt a Szövetségi Köztársaság megalakulása óta olyan gyűjtőpárt volt, amely katolikus és protestáns választókat, konzervatívokat és gazdasági liberálisokat, városi középosztályt és vidéki társadalmi csoportokat kapcsolt össze. Konrad Adenauer idején a nyugati integráció, Ludwig Erhard korszakában a szociális piacgazdaság, Helmut Kohl alatt pedig az európai egység és a német újraegyesítés adott közös politikai keretet.

A párt ereje abban állt, hogy belső ellentéteit nem megszüntette, hanem intézményesítette. A gazdasági szárny, a keresztényszociális munkavállalói szervezetek, a katolikus hagyomány, a protestáns északi tartományok, a konzervatív társadalompolitika és a modernizáló városi politika egyaránt helyet kapott. A pártelnök feladata ezért mindig több volt programalkotásnál: egyensúlyt kellett teremtenie eltérő társadalmi érdekek között.

Merkel hosszú vezetése ezt az egyensúlyt átrendezte. A CDU több kérdésben a politikai közép felé mozdult: elfogadta a sorkötelezettség felfüggesztését, az atomenergia gyorsabb kivezetését, a családpolitika modernizálását, majd a Bundestagban a házassági egyenlőség szabad lelkiismereti szavazását. A 2015-ös menekültválság különösen mély törést okozott. Merkel humanitárius döntését sok CDU-s támogatta, mások viszont úgy érezték, hogy a párt feladta a bevándorlás korlátozásával kapcsolatos korábbi álláspontját.

Az AfD részben ebből a jobboldali reprezentációs válságból nőtt ki, bár eredetileg euróellenes pártként indult. A menekültválság után a migráció, az iszlám, a nemzeti identitás és később a koronavírus-politika vált fő mobilizációs témájává. Kelet-Németországban különösen gyorsan erősödött, ahol a pártrendszerhez való kötődés gyengébb és a rendszerváltás utáni társadalmi tapasztalat eltér a nyugati tartományokétól.

Merz visszatérése ezért sok CDU-tag számára nem egy személyes történet folytatása, hanem programatikus korrekció lehetősége volt. Azok, akik a Merkel-korszakban túl centristának látták a pártot, benne remélték a gazdasági és konzervatív profil erősítését. Mások attól tartottak, hogy ezzel a CDU

elveszíti a középén szerzett választókat, különösen a városi, női és mérsékeltebb csoportokat. A 2018-as és 2021-es elnökválasztások részben erről a vitáról szóltak.

A 2021-es vereség után a vita új szakaszba lépett. A Merkel-féle folytonosságot képviselő Armin Laschet nem tudta megnyerni a választást, ezért a párt tagsága nyitottabb lett az irányváltásra. Merz 62,1 százalékos tagsági eredménye egyértelmű felhatalmazást adott, de nem törölte el a belső sokszínűséget. Pártelnökként ezért óvatosabban kellett bánnia azokkal a kulturális konfliktusokkal, amelyek kívülről könnyen tűnhettek identitásképző eszköznek.

A német pártrendszer közben tovább fragmentálódott. Az SPD és a CDU/CSU korábbi dominanciája csökkent, a Zöldek tartós országos erővé váltak, az FDP ingadozó támogatással küzdött, a Baloldal újra és újra átalakult, az AfD pedig a CDU/CSU-tól jobbra álló országos pártként stabilizálódott. A kormányalakítás egyre több pártot és egyre szokatlanabb együttműködéseket igényelt. A klasszikus „néppárt” fogalma így megváltozott: már nem feltétlenül negyven százalék körüli pártot jelent, hanem olyan szervezetet, amely több társadalmi csoportot képes összekapcsolni és koalíciós centrumot képez.

Merz CDU-ja ezt a centrumpozíciót próbálja visszaszerezni. A párt egyszerre akar jobbra határt húzni az AfD-vel szemben, balra pedig elég együttműködőképes maradni az SPD-vel vagy szükség esetén a Zöldekkel. Ez a geometria sok választónak ellentmondásosnak tűnhet, de a német választási rendszerből következik. A CDU csak akkor lehet kancellári párt, ha nem zárja be magát egyetlen ideológiai táborba.

A 2025-ös koalíció ezt a logikát igazolta. Merz éles kampányt folytatott a Scholz-kormány ellen, mégis az SPD-vel alakított kormányt, mert a parlamenti többség és az AfD-től való elhatárolódás ezt tette reálissá. A kompromisszum nem politikai baleset, hanem a német parlamentáris rendszer működésének következménye. A választó egy pártra szavaz, de a kormányprogram több párt közötti tárgyalásban születik meg.

A CDU jövője ezért részben azon múlik, hogy Merz képes-e egyszerre két egymással feszültségben álló szerepet betölteni. Pártelnökként identitást és különbséget kell teremtenie, kancellárként kompromisszumot és stabilitást. Ha csak az első sikerül, a koalíció működésképtelenné válhat; ha csak a második, a CDU választói nem látják, mi különbözteti meg az

SPD-től. A Merkel-korszak egyik titka éppen az volt, hogy hosszú ideig sikerült ezt a kettősséget kezelni, bár ennek ára a párt jobbszélén kialakuló elégedetlenség lett.

A 2026-os tartományi választások azt mutatták, hogy a német pártrendszer további átrendeződésen megy keresztül. Szász-Anhaltban és Mecklenburg-Elő-Pomerániában az AfD lett a legerősebb párt, Berlinben pedig a Baloldal végzett az első helyen. A CDU mindhárom helyen gyengült. Ezek az eredmények országos vitát indítottak Merz pártvezetéséről és az AfD-vel szembeni stratégiáról, miközben az egyes választások helyi tényezői is jelentősek voltak.

A Merz-korszak történeti jelentősége ezért nemcsak abban áll majd, milyen törvényeket fogad el a kormány. Legalább ilyen fontos, sikerül-e a CDU-nak új választói koalíciót építenie a megváltozott pártrendszerben. Ha igen, Merz visszatérése tartós pártpolitikai fordulat része lehet. Ha nem, pályája különleges személyes siker marad egy olyan rendszerben, amely közben tovább távolodik attól a néppárti modelltől, amelyben politikus lett.

Friedrich Merz

A politikus, aki visszajött

Friedrich Merz pályája a német politika egyik legszokatlanabb története. A Sauerland katolikus-polgári világából indult jogász a Kohl-korszak feltörekvő kereszténydemokratája, majd Angela Merkel egyik legfontosabb belső riválisa lett. Miután kiszorult a CDU első vonalából, évekre eltűnt a nagypolitikából, ügyvédként és vállalati vezetőként dolgozott, majd három visszatérési kísérlet után megszerezte a pártot – és végül a kancellári hivatal is.

Ez a portrékönyv nemcsak Merz politikai pályáját követi végig, hanem azt is bemutatja, hogyan változott a német jobbközép, milyen konfliktusokat okozott a Merkel-korszak öröksége, és hogyan alakította át a CDU mozgásterét az AfD erősödése, az ukrajnai háború, a migráció és Donald Trump visszatérése.

A könyv életrajz, politikai korrajz és a mai Németország elemzése egyszerre.

H á t t é r g y á r